

משנה - מסכת יומא מבוארת

פרק א

ס'גו' ש'מנו לו. רבי יהודה אומר, אף אשה אחרת מתקינין לו - היו מכינים לכהן הגדול אשה נוספת על אשתו, המוכנה להנשא לו מיד, מחשש ש'מא תמות אשתו, ואז לא יוכל לעבד בבית המקדש ביום הכפורים, ש'נאמר 'וכפר בעדו ובעד ביתו', וילשון 'ביתו' האמורה כאן זו אשתו, וכיון שאמרה התורה שהוא צריך לכפר על אשתו, יש צורך לנדא שאכן תהיה לו אשה. אמרו לו חכמים לרבי יהודה, אם כן, שאתה חושש למיתה, אין לדבר סוף, כי יתכן שגם האשה תחדשה תמות. ורק לטמאה וכדומה שהם דברים מצויים, יש לחשש, ולכן מתקינים לו סגן, אבל למיתה פתאמית אין חוששים.

משנה ב: כל שבועת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את

הקטורת ומטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל. ושאר כל הימים, אם רצה להקריב, מקריב, שכהן גדול מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש:

כל אותם שבועת הימים שקדם יום הכפורים, שבהם מפרש הכהן הגדול מביתו ונמצא בבית המקדש, הוא זורק את הדם של קרבנות התמיד, בבקר ובין הערבים, ומקטיר את הקטורת על מזבח הזהב בבקר ובערב, ומטיב את הנרות - מתקן את הנרות שבמנורה להדלקה על ידי הוצאת האפר של הנרות שקבו, ומקריב את הראש ואת הרגל של קרבנות התמיד, וכן את שאר האברים שלו [ונקטה המשנה 'ראש ורגל' לפי שהם האיברים הראשונים שקרבים]. ואילו בשאר כל הימים של השנה, אינו חייב להקריב קרבנות מסוימים, אלא שאם רצה להקריב, מקריב, לפי שכהן גדול מקריב חלק בראש - ראשון הוא לבחר איזה קרבן הוא רוצה להקריב, ונוטל חלק בראש - ראשון הוא לטול איזה חלק שיצא מהקרבנות הנאכלים לכהנים [בשונה משאר

משנה א: שבועת ימים קדם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פלהדרין, ומתקינין לו כהן אחר תחתיו, ש'מא יארע בו פסול. רבי יהודה אומר, אף אשה אחרת מתקינין לו, ש'מא תמות אשתו, ש'נאמר וכפר בעדו ובעד ביתו. ביתו, זו אשתו. אמרו לו, אם כן, אין לדבר סוף:

מסקת 'יומא' עוסקת בהלכות יום הכפורים, והפרק הראשון עוסק בהכנת הכהן הגדול לעבודת יום הכפורים. נאמר בתורה לגבי חגגת המשכן 'ומפתח אהל מועד לא תצאו שבועת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם, כי שבועת ימים ימלא את ידכם, כ'אשר עשה ביום הזה צנה ה' לעשת לכפר עליכם', והגם שפסוק זה אינו עוסק בענין יום הכפורים, דרשו חכמים שהלשון 'לכפר עליכם' ש'בפסוק מרמזת על יום הכפורים, ללמדנו שאף לגבי יום הכפורים נאמר 'ומפתח אהל מועד לא תצאו שבועת ימים', כלומר שלא יצא הכהן הגדול מאהל מועד בשבועת הימים שלפני יום הכפורים, ובדיון זה עוסקת משנתנו: שבועת ימים קדם יום הכפורים היו מפרישין את הכהן הגדול מביתו ללשכת פלהדרין - לשכה מיחדת לכך שהיתה בבית המקדש, ו'פלהדרין' הם פקידים המלך, והטעם ש'כנו כך את לשכת הכהנים הגדולים, לפי שמשנתנו נשנתה בזמן בית המקדש השני, ובזמן שלאחר כהנתו של שמעון הצדיק היו הכהנים הגדולים קונים את תפקיד הכהנה הגדולה בכסף מהשלטון, ולפי שהיו רשעים - הנה כל אחד מהם מת באותה שנה לאחר שנכנס לקדש הקדשים, וכיון שהיו מתחלפים כל שנה היו דומים לפקידים המלך, שמתחלפים כל שנה. ומתקינין לו כהן אחר תחתיו - ממנים כהן נוסף כ'סגן' לכהן הגדול, ש'מא יארע בו - בכהן הגדול פסול, כגון ש'טמא ולא יוכל לעבד בבית המקדש ביום הכפורים, ואז יעבד תחתיו אותו

הכהנים, המחלקים למשמרות ובתי אב, וכל כהן עובד רק בזמן המיוחד לו].

משנה ג: מסרו לו זקנים מזקני בית דין, וקורין לפניו בסדר היום, ואומרים לו, אישי כהן גדול, קרא אתה בפיד, שמא שכחת או שמא לא למדת. ערב יום הכפורים שחרית, מעמידין אותו בשער מזרח, ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים, כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה:

כל אותם שבעה זמים מסרו לו זקנים מזקני בית דין, והיו קורין לפניו בסדר היום - בפרשת יום הכפורים שבחמש ויקרא, ואומרים לו הזקנים, אישי [אדוני] כהן גדול, קרא אתה את הפסוקים בפיד, שמא שכחת את מה שלמדת, או שמא מעולם לא למדת, וכפי שהתבאר לעיל משניות אלו נשנו בימי בית שני, שלא היו הכהנים הגדולים נבחרים לפי צדקותם, פראוי, אלא היו מתמנים מחמת ממון שהיו נוהגים לשלטון, והיו ביניהם אנשים שלא למדו מעולם. אבל בבית המקדש הראשון היו ממנים ככהן גדול את הכהן שהיה גדול מכל הכהנים בחכמה, בנוי, בלח ובעשר. ערב יום הכפורים שחרית [בבבקר], היו מעמידין אותו - את הכהן הגדול בשער המזרח שבבית המקדש, ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים, שמהם היו מקריבים ביום הכפורים, כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה.

משנה ד: כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה, ערב יום הכפורים עם השכה, לא היו מניחים אותו לאכל הרבה, מפני שהמאכל מביא את השנה:

כל אותם שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה, אבל ערב יום הכפורים עם השכה, לא היו מניחים אותו לאכל הרבה, מפני שהמאכל מביא את השנה, וחששו שיבוא לידי טמאה.

משנה ה: מסרוהו זקני בית דין לזקני כהנה, והעלוהו לעלית בית אבטינס, והשביעוהו ונפטרו והלכו להם. ואמרו לו, אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלית בית דין, משביעין אנו עליך במי ששפן שמו בבית הזה, שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין:

בערב יום הכפורים, לאחר שקראו זקני בית דין לפני הכהן הגדול את פרשת יום הכפורים, מסרוהו זקני בית דין לזקני

כהנה כדי שילמדוהו את מלאכת חפינת הקטרת, שעבודה קשה היא, והעלוהו לעלית בית אבטינס שהיו ממנים על עשית הקטרת, והשביעוהו זקני בית דין שיקטיר את הקטרת ביום הכפורים בתוך קדש הקדשים, כמו שנגאמר ונתנו את הקטרת על האש לפני ה', ולא יקטירנה מבחוץ כדעת הצדוקים, ונפטרו - נפרדו ממנו זקני בית דין, והלכו להם. וכך אמרו לו זקני בית דין כשהשביעו אותו, אישי [אדוני] כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלית בית דין, כלומר, הרי אתה נשבע על דעתנו ועל דעת בית דין, משביעין אנו עליך במי ששפן שמו בבית הזה, שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך, אלא תקטיר את הקטרת בתוך קדש הקדשים. והצרכי להשביעו על כך פינו שבזמן הקטרת הקטרת לא היה שום אדם רשאי להיות בעזרה, ואי אפשר לראות מה עושה הכהן הגדול. באותה שעה הוא - הכהן הגדול היה פורש ובוכה על שחשדוהו שיינהג כדעת הצדוקים, והן - זקני בית דין היו פורשין ובוכין על כך שחשדו בו, והרי החושד בכשרים לוקה בגופו. ואף שהיו מכרחים להשביעו, היו בוכים כדי לכבדו, שיראה פאלו הם בטוחים שחשדו בו בחנם.

משנה ו: אם היה חכם, דורש. ואם לאו, תלמידי חכמים דורשין לפניו. ואם רגיל לקרות, קורא. ואם לאו, קורין לפניו. ובמה קורין לפניו, באיוב ובעזרא ובדברי הימים. ובריה בן קבוטל אומר, פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל:

בליל יום הכפורים לא היה הכהן הגדול ישן, כדי שלא יבוא לידי טמאה, ואם היה הכהן גדול עצמו חכם, היה דורש בדברי תורה. ואם לאו, שלא היה ראוי לדרוש, אך היה מבין דבר הלכה, תלמידי חכמים היו דורשין לפניו. ולאחר הדרשה היה קורא, אם רגיל לקרות, קורא בעצמו. ואם לאו, היו קורין לפניו. ובמה קורין לפניו, באיוב ובעזרא ובדברי הימים, שהם דברים המושכים את הלב. זכריה בן קבוטל אומר, פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל.

משנה ז: בקש להתנמנם, פרחי כהנה מבין לפניו באצבע צרדה, ואומרים לו, אישי כהן גדול, עמד והפג אחת על הרצפה. ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה:

בליל יום הכפורים, אם בקש הכהן הגדול להתנמנם, פרחי כהנה - כהנים צעירים, שהתחיל זקנם לפרח ולצמח, היו מבין לפניו באצבע צרדה - מצמידים את האצבע האמצעית לאגודל ושומטים אותה במהירות ובכח על פה היד, ועל ידי

רעש זה הנה נמנע מלישו, ואומרים לו, אישי כהן גדול, עמוז על רגליך, והפג אחת על הרצפה - הסר את השנה על ידי שתעמוד ברגלים יחפות שעה אחת על רצפת השיש שבצנרה, ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה.

משנה ח: בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו, בין לפניו בין לאחוריו. ביום הכפורים מהצות, וברגלים מאשמורה הראשונה, ולא היתה קריאת הגבר מנעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל:

בכל יום מימות השנה היו תורמין את המזבח - מוציאים במחפה מהדשן שעל מזבח הנחשת, ונותנים את הדשן על הקרקע במזרחו של כבש, בקריאת הגבר - בזמן קריאת התרנגול או סמוך לו, בין לפניו בין לאחוריו. אבל ביום הכפורים היו עושים כן מחצות הלילה, כיון שהכהן הגדול עושה את כל עבודות היום, וכדי שלא יחלש היו מתחילים את כל העבודות מקדם יותר, ולאחר תרומת הדשן היו עושים את שאר העבודות של פנוי אברי הקרבנות, וסדור המערכות וכו', כדי שייסימו את כל העבודות עד שיגיע זמן השחיטה של קרבן התמיד, ומתוך שיקרב התמיד מקדם, יהיה יותר זמן לעשיית שאר העבודות של היום, ויוכל הכהן הגדול לנוח בין עבודה לעבודה. וברגלים, שהיודים רבים עולים לרגל ויש קרבנות רבים, וצריך זמן רב לפנות את הדשן המרבה לאמצע המזבח, למקום המכנה 'תפוח', היו תורמים את המזבח מאשמורה הראשונה של הלילה, ולא היתה קריאת הגבר מנעת ברגלים עד שהיתה עזרה מלאה מישראל שבאו להקריב את קרבנותיהם מיד לאחר הקרבת התמיד.

פרק ב

משנה א: בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח, תורם. ובזמן שהו מרבין, רצין ועולין בכבש, וכל הקודם את חברו בארבע אמות זכה. ואם היו שניהם שוין, הממנה אומר להם הצביעו. ומה הן מוציאין, אחת או שתיים, ואין מוציאין אגדל במקדש:

כפי שהתבאר לעיל, כל לילה היו הכהנים 'תורמים את המזבח', כלומר, מפנים מהדשן שעל גבי המזבח ומניחים על הקרקע במזרחו של כבש. בראשונה - בתחלה, כל מי שהיה רוצה לתרום את המזבח, היה תורם. ובזמן שהו מרבין - שכהנים רבים היו רוצים לתורמו, היו רצין ועולין בכבש של המזבח, שארכו שלשים ושתים אמה, וכל הקודם

את חברו להפנס בתוך ארבע אמות הסמוכות לגג המזבח, זכה בתרומת הדשן. ואם היו שניהם שוין בהגעתם לראש המזבח, אין אחד מהם זוכה, אלא עושים גורל בין כל הכהנים, וכיצד הוא הגורל, הממנה על הגורלות אומר להם הצביעו - הוציאו אצבע אחת, ועומדים בעגול, והממנה אומר מספר כל שהוא הגבוה בהרבה ממספר הכהנים העומדים שם, ומתחיל למנות מאחד הכהנים, ולשם סימן הוא מסיר את מגבעתו, וסופר את אצבעותיהם של הכהנים [שהרי אסור למנות אנשים מישראל], ומי שמסתיים אצלו אותו מספר, זוכה בתרומת הדשן. ומה הן מוציאין לצרף ספירה זו, אצבע אחת או שתיים, ואין מוציאין אגדל במקדש, כיון שיוכל הכהן להרחיק את אגדלו מאצבעו האחרת, ויספרנו הממנה כשני כהנים, וחששו שיעשה כן הכהן כשיראה שהמנגן עומד להסתיים בתברו הסמוך לו, ויגרם בכך שישתיים המנגן אצלו, שלא כהגון.

משנה ב: מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחה אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפנים. ארבעה פיסות היו שם, וזה הפיס הראשון:

מעשה שהיו שניהם - שני הכהנים שוין ורצין ועולין בכבש, ודחה אחד מהן את חברו, ונפל, ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין בריצה זו לידי סכנה, התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפנים - בגורל [והוא מלשון פיוס, שהכל מתפזרים ומתפזרים, ומהפזר הדבר על פי הגורל], והגורל נעשה באפן שהתבאר במשנה הקודמת. ארבעה פיסות היו שם - בצנרה, בכל יום מימות השנה [ויש אומרים שאף ביום הכפורים עשו כן], וזה הפיס הראשון.

משנה ג: הפיס השני, מי שוחט, מי זרק, ומי מדשן מזבח הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש, הראש והרגל, ושתי הידים, העקין והרגל, הטהור והגרה, ושתי הדפנות, והקרבים, והסלת, והחבתין, והזין. שלשה עשר כהנים וכו' בו. אומר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע, דרף הלובו היה קרב:

במשנה הקודמת התבאר שהפיס הראשון בבית המקדש היה מי מהכהנים יתרום בתרומת הדשן. הפיס השני היה על פמה עבודות, והיו זוכים בו כמה כהנים, מי שוחט את קרבן התמיד, מי זרק את הדם על המזבח, ומי מדשן את המזבח הפנימי - מי מפנה את מזבח הזהב מהאפר, ומי

מדשן את המנורה - מפנה את האפר והפתילות מהמנורה, ומי מעלה את האברים של קרבן התמיד לכבש ולחלו ובאר שהיה פיס נוסף על העלאת האברים מהכבש לראש המזבח, כהן אחד היה זוכה בהעלאת הראש והרגל, ולכן אחד בהעלאת שתי הידים - שתי הרגלים הקדמיות של הקרבן, העקץ והרגל - הנגב ורגל שמאל בכהן אחד, שמון החזה, והגרה - הצנאר עם הקנה, הראות, הלב, ושתי הצלעות מכל צד, בכהן אחד, ושתי הדפנות - הצלעות עם השדרה, הטחול והכבד, בכהן אחד, והקרבים בכהן אחד, והסלת - עשרון סלת למנוחה המובא יחד עם קרבן התמיד בכהן אחד, והחבתין שמביא הכהן הגדול כל יום ומקריבים זאת יחד עם קרבן התמיד, בכהן אחד, והיין המתנסף על גבי המזבח יחד עם קרבן התמיד, בכהן אחד, ושלושה עשר כהנים זכו בו - בפני זה, כמנין העבודות שהתבארו. והפיס היה כפי שהתבאר במשנה לעיל, שהיו הכהנים מוציאים אצבעות ומי שהסתים אצלו המנין היה זוכה בעבודה הראשונה, והכהן שאחריו זכה בעבודה השנייה, וכן על דרך זו עד שלשה עשר כהנים. והזוכים בעבודות תמיד של שחר זכו בעבודות אלו גם בהקרבת תמיד של בין הערבים. לדעת תנא קמא מקריבים את האברים לפי סדר חשיבותם, אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום [בשם] רבי יהושע, דרך הלוחו של הכבש היה קרב, בסדר זה: הראש והרגל [והרגל קודמת מחמת שכן מפרש בפסוק], החזה והגרה, שתי הידים, שתי הדפנות, העקץ והרגל.

משנה ד: הפיס השלישי, חדשים לקטרת באו והפיסו. והרביעי,

חדשים עם ישנים, מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח:

הפיס השלישי שהיה בבית המקדש היה על הקטרת הקטרת, וכך היו מכריזים 'חדשים לקטרת באו והפיסו', כלומר, רק כהנים שלא הקטירו מעולם יבואו להשתתף בגורל זה, והטעם, כיון שהקטרת גורמת לעשירות, ורצו שכל הכהנים יזכו בעשירות, ולכן לא הניחו לכהן אחד להקטיר פעמים. והפיס הרביעי, כהנים חדשים עם ישנים משתתפים בו, מי מעלה את האברים של קרבן התמיד מן הכבש ולמזבח, לפי שפשהו מביאים את האברים מבית המטבחיים לכבש לא היו מעלים אותם לראש המזבח, אלא מניחים אותם בחצי התחתון של הכבש, ועתה היו עושים פיס נוסף על העלאתם משם לראש המזבח. והטעם שעשו את ההקרבה באופן זה שהשתתפו בה כהנים רבים, משום 'ברב עם הדרת מלך'.

משנה ה: תמיד קרב בתשעה, בעשרה, באחד עשר, בשנים עשר, לא פחות ולא יותר. ביצד. עצמו בתשעה. כהן, ביד אחד צלוחית של מים, הרי כאן עשרה. בין הערבים, באחד עשר, הוא עצמו בתשעה, ושנים בידים שני גזירי עצים. ובשבת באחד עשר, הוא עצמו בתשעה, ושנים בידים שני בזיכי לבונה של לחם הפנים. ובשבת שבתוך החג, ביד אחד צלוחית של מים משנתנו מבארת כמה כהנים היו עוסקים בהקרבת קרבן התמיד, משעת הולכת איבריו והלאה: קרבן התמיד, לפעמים הוא קרב בתשעה כהנים, פעמים בעשרה, באחד עשר, ובשנים עשר, לא פחות מתשעה, ולא יותר משנים עשר. מבארת המשנה את דבריה, ביצד, קרבן התמיד עצמו הקרב בשחר, היה נעשה בתשעה כהנים, וכמו שהתבאר במשנה ג' [ששה מוליכים את גוף הקרבן, אחד את הסלת, אחד את החבתין ואחד את היין]. בחג - ביום טוב של סכות, ביד כהן אחד נוסף יש צלוחית של מים, לצורך נסוף המים על גבי המזבח, הרי כאן עשרה. קרבן תמיד של בין הערבים היה נעשה באחד עשר כהנים, הוא עצמו בתשעה, ושנים נוספים בידים שני גזירי עצים לערוך על גבי המזבח, שנאמר 'וערכו עצים על האש'. ובשבת היה התמיד קרב באחד עשר, הוא עצמו בתשעה, ושנים נוספים מחזיקים בידים שני בזיכי לבונה של לחם הפנים, שהיו עורכים את לחם הפנים ביום השבת, ומניחים על המערכת שני בזיכי לבונה. ובשבת שבתוך החג - בסכות, מלבד שני בזיכי הלבונה שבכל שבת, ביד אחד נוסף היה צלוחית של מים לנסוף המים, הרי אלו שנים עשר כהנים.

משנה ו: איל קרב באחד עשר, הבשר בחמשה, הקרבים

והסלת והיין בשנים שנים:

איל בן שתי שנים המקרב בבית המקדש, קרב באחד עשר כהנים, הבשר בחמשה, כמו אבריו של קרבן התמיד, אבל הקרבים, שהם גדולים יותר משל כבש, והסלת והיין לנסכים, שהם מרבים יותר מנסכי הכבש, בשנים שנים, שנים לקרבים שנים לסלת ושנים לנין, הרי פלס אחד עשר.

משנה ז: פר קרב בעשרים וארבעה, הראש והרגל, הראש

באחד, והרגל בשנים. העקץ והרגל, העקץ בשנים, והרגל

בשנים. החזה והגרה, החזה באחד, והגרה בשלושה. שתי ידים

בשנים. שתי דפנות בשנים. הקרבים והסלת והיין בשלושה

שלושה. כמה דברים אמורים, בקרבנות צבור. אבל בקרבן

יחיד, אם רצה להקריב, מקריב. הפשטן ונתוהן של אלו ואלו שוין:

פר קרב בעשרים וארבעה כהנים, הראש והרגל, הראש בכחו אחד, והרגל בשנים - שני כהנים יחד נושאים אותה. העקץ והרגל, העקץ בשנים, והרגל בשנים. החזה והגרה, החזה באחד, והגרה בשלשה. שתי ידיים בשנים. שתי דפנות בשנים. הקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה, לפי שנספכי הפר מרבים יותר מנספכי הכבש והאיל. במה דברים אמורים - אימתי נאמרו דינים אלו, שהקרבות קרבים על ידי כהנים רבים, בקרבות צבור, אבל בקרבן יחיד, אם רצה כהן אחד להקריב לבדו, מקריב. הפשטן ונתוהן של אלו ואלו - של צבור ושל יחיד, שוין לענגן זה שפשרים בזה, ואינם צריכים דוקא כהן.

פרק ג

משנה א: אמר להם הממנה, צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה. אם הגיע, הרוצה אומר, ברקאי. מתתיא בן שמואל אומר, האיר פני כל המזרח עד שבחברון. והוא אומר הן: משנתנו חוזרת לפרט את סדר עבודת יום הכפורים: אמר להם הממנה - סגן הכהן הגדול אומר לכהנים, צאו למקום גבוה שבמקדש וראו אם האיר השחר והגיע זמן השחיטה, ששחיטה פסולה בפלגה. אם הגיע זמנה, הרוצה אומר, 'ברקאי' - הבריק אור השחר. מתתיא בן שמואל אומר, כך היה הממנה שואל, האם האיר פני כל המזרח עד שבחברון. והוא - העומד במקום הגבוה אומר 'הן', וזמן זה מאחר יותר מהזמן שהבריק אור השחר. והטעם שהיו מזכירים את 'חברון', כדי לרמז ולהזכיר את זכות האבות הקבורים במערת המכפלה שבחברון.

משנה ב: ולמה הצרכו לכך, שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודמו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד, והוציאוהו לבית השרפה. הורידו כהן גדול לבית הטבילה. זה הכלל היה במקדש, כל המסך את רגליו טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים:

ולמה הצרכו לכך, לצאת למקום גבוה ולראות אם הגיע זמן השחיטה, לפי שפעם אחת, באחד משאר ימות השנה, עלה מאור הלבנה סמוך לעלות השחר, ודמו שהאיר מזרח, ושחטו את התמיד, וכיון שהברר להם שטעו ועדין היה לילה, הוציאוהו לבית השרפה [אך לא יתכן שארע מעשה זה ביום הכפורים, כיון שאין הירח נמצא במזרח סמוך

לעלות השחר אלא בסוף החדש, ואלו יום הכפורים הוא בעשירי לחדש. ומכל מקום חששו שמה תקרה להם ביום הכפורים טעות אחרת. לאמר שהברר שעלה השחר, הורידו כהן גדול לבית הטבילה, כיון שהוא טעון טבילה לפני שיקריב את התמיד. מוסיפה המשנה באתו ענגן ואומרת, זה הכלל היה במקדש, כל המסיד את רגליו - הנפנה לנקביו, טעון טבילה. וכל המטיל מים, טעון קדוש ידים ורגלים מן הכפור.

משנה ג: אין אדם נכנס לעזרה לעבודה, אפלו טהור, עד

שיטבל. חמש טבילות ועשרה קדושים טובל בהן גדול ומקדש

בו ביום, וכלן בקדש על בית הפרוה, חוץ מזה בלבד:

אין אדם נכנס לעזרה לעבודה, אפלו טהור, עד שיטבול. ולשוין 'לעבודה' שנקטה המשנה אינו בדוקא, אלא אפלו אם נכנס סתם, חזב טבילה. חמש טבילות של כל הגוף, ועשרה קדושים של ידים ורגלים מן הכפור, טובל כהן גדול ומקדש ידיו ורגליו בו ביום - ביום הכפורים, וכלן - כל הטבילות היו בקדש, על לשכת בית הפרוה [לשפה זו מכנה כך על שם מכשף גוי ששמו 'פרוה' שבנאה סמוך לקדש הקדשים כדי לראות את עבודת הכהן הגדול ביום הכפורים, ומת שם], חוץ מזה - טבילה ראשונה בלבד, שהיתה בחול על שער המים, סמוך ללשכת הכהן הגדול.

משנה ד: פרוסו סדין של בוץ בינו לבין העם. פשט, ירד וטבל,

עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב, ולבש וקדש ידיו ורגליו.

הביאו לו את התמיד. קרצו, ופרק אחר שחיטה על ידו. קבל

את הדם וזרקו. נכנס להקטיר קטורת של שחר, ולהטיב את

הנרות, ולהקריב את הראש ואת האכרים ואת החבתין ואת

היין:

משנתנו ממשיכה בסדר עבודת הכהן הגדול ביום הכפורים. יש להקדים, שהכהן הגדול החליף בגדים חמש פעמים ביום הכפורים, כיון שהעבודות המיוחדות ליום הכפורים נעשו בבגדי פשתן לבנים, והעבודות הרגילות שנעשות בכל יום נעשו בבגדי זהב, שהם 'שמונה בגדים' הרגילים של הכהן הגדול. ובכל החלפת בגדים צריך הכהן הגדול לקדש ידיו ורגליו פעמים, פעם אחת לכבוד הבגדים שפשט, ופעם אחת לכבוד הבגדים שלבש: לפני הטבילה הראשונה פרסו סדין של בוץ [פשטו משובח] בינו לבין העם, כדי שיעביר שהעבודות המיוחדות ליום הכפורים נעשות בבגדי בוץ, ולא כפי שהוא רגיל כל השנה לעבד בבגדי זהב, וכאן לא היה

ואחר כך קדש ידיו ורגליו. לאחר מכן [לדברי הכל] ירד וטבל, עלה ונסתפג - יבש את גופו. הביאו לו בגדי לבן, שהם הבגדים המיוחדים לעבודות יום הכפורים, לבש, וקדש ידיו ורגליו.

צריך לקדש ידיו ורגליו לכבוד הבגדים שפשט, כיון שהם בגדי חול, פשט בגדי חול שעליו, ירד וטבל, עלה ונסתפג - יבש את גופו, הביאו לו בגדי זהב - שמונה בגדים, בהם עובד הכהן הגדול כל השנה [ובארבעה מהם, אותם המיוחדים לכהן הגדול, היה מערב זהב: חשן, אפוד, מעיל וציץ], ולבש, וקדש ידיו ורגליו לכבוד הבגדים שלבש. הביאו לו את קרבן התמיד, קרצו - התחיל את שחיטתו, ומרק [-וסיג] אדם אחר שחיטה על ידו - אחריו, בסמוך לו, ועשו כן כדי שיוכל הכהן הגדול לקבל את הדם מיד, קבל הכהן הגדול את הדם, וזרקו על המזבח. נכנס להקטיר קטרת של שחר על מזבח הזהב, ולהטיב את הנרות במנוחה, ולהקריב את הראש ואת האברים של קרבן התמיד, ואת החבתין שהו קרבן קבוע לכהן הגדול בכל יום, ואת היין לנסכים.

משנה ז: בשחר היה לובש פלוסין של שנים עשר מנה, ובין הערבים הנדוין של שמונה מאות זוז, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בשחר היה לובש של שמונה עשר מנה, ובין הערבים של שנים עשר מנה, הכל שלשים מנה. אלו משל צבור. ואם רצה להוסיף, מוסיף משלו:

כפי שהתבאר, בזמן עשיית העבודות המיוחדות ליום הכפורים היה הכהן הגדול לובש בגדי בוץ, והוא פשתו לבן. ולצורך כך היו לו שתי מערכות של בגדים, אחת לעבודות הבקר, ואחת לעבודות של בין הערבים. בכל מערכת של בגדים אלו היה הכהן הגדול משתמש פעם אחת בלבד, ובמוצאי יום הכפורים היו הבגדים נגנזים. משנתנו מבררת את שונו של הבגדים, ומי היה קונה אותם. בעבודות של שחר היה הכהן הגדול לובש פלוסין - בוץ דק ויפה הבא מארץ רעמסס, בשוי של שנים עשר מנה - אסף ומאתים זוז, ובעבודה של בין הערבים, והיא הוצאת הכף והמחפה מקדש הקדשים, היה לובש הנדוין - בגדי בוץ הבאים מארץ הודו, בשוי של שמונה מאות זוז, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בשחר היה לובש בגדים בשוי של שמונה עשר מנה - אסף ושמונה מאות זוז, ובין הערבים היה לובש בגדים של שנים עשר מנה, הכל - כל הבגדים נחד היו שוים שלשים מנה, כלומר, עקר ההקפדה היא על כך ששוים הכולל של שתי מערכות הבגדים יהיה שלשים מנה, ולכן אם פחת משונו של בגדי השחר והוסיף בשל בין הערבים, כגון שהיו אלו של בקר שבעה עשר מנה ושל בין הערבים שלשה עשר מנה, כשר הדבר. ומכל מקום יש צורך שיהיו בגדי השחר יקרים יותר מבגדי בין הערבים. שעורים אלו שהתבארו בשוי בגדי הכהן הגדול, משל צבור הן, שחביבים לתת לו בגדים בשוי זה, ואם רצה הכהן הגדול להוסיף על שונו ולקנות בגדים יקרים יותר, מוסיף משלו, ובתנאי שיתנו את התוספת כמתנה להקדש.

משנה ח: קטרת של שחר היתה קרבה בין דם לאברים. של בין הערבים, בין אברים לנסכים. אם היה כהן גדול זקן או אסטניס, מהמין לו חמין ומטילין לתוך הצונן, כדי שתפוג צנתו: קטרת של שחר שהיתה מקטרת בכל יום, היתה קרבה בין זריקת הדם של קרבן התמיד, להקרבת האברים של קרבן התמיד [וכן הטבת הנרות היתה מפסיקה ביניהם, ועקר פגנת המשנה להשמיענו שזריקת הדם והקרבת האברים לא היו רצופות]. והקטרת של בין הערבים היתה קרבה בין הקרבת האברים של תמיד של בין הערבים לבין נסוד הנסכים שלו. אם היה כהן גדול זקן או אסטניס, שגופו חלש ומצנון, מהמין לו חמין בערב יום הכפורים, ומטילין אותו לתוך הצונן - המים הצוננים שבמקנה, כדי שתפוג [-תתבטל] צנתו, ולא יקשה עליו לטבל.

משנה ט: בא לו אצל פרו, ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח, ראשו לדרום ופניו למערב, והכהן עומד במזרח ופניו למערב, וסומך שתי ידיו עליו ומתודה. וכך היה אומר, אגא השם, עויתי פשעתי הטאתי לפניך אני וביתי. אגא השם, כפר נא לעונות

משנה ו: הביאוהו לבית הפרוה, ובקדש היתה. פרוסו סדין של בוץ בינו לבין העם, קדש ידיו ורגליו ופשט. רבי מאיר אומר, פשט, קדש ידיו ורגליו. ירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי לבן, לבש וקדש ידיו ורגליו: לאחר עבודות אלו, שהן עבודות הנעשות בכל יום, ולכן אף כיום הכפורים הן נעשות בבגדי זהב, הביאוהו לכהן הגדול לבית הפרוה, ולשכה זו בקדש היתה, פי טבילה זו והטבילות הבאות אחריה [למעט הראשונה], צריכות להיות בקדש. פרוסו לו סדין של בוץ בינו לבין העם לשם צניעות, קדש ידיו ורגליו ממני הפיור, ופשט את בגדי הזהב. רבי מאיר אומר, הפוך היה הסדר, תחלה פשט את בגדי הזהב,

ולפְּשָׁעִים וּלְחַטָּאִים, שְׁעוּיָתִי וְשִׁפְשָׁעֵתִי וְשִׁחַטָּאתִי לִפְנֵיךָ אָנִי
וּבֵיתִי, כְּכַתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדְּךָ, כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפַּר עֲלֵיכֶם
לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תַטְהִירוּ. וְהָן עוֹנִין אַחֲרָיו,
כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

לאחר שֶׁלִּבְשׁ הַכַּהֵן הַגָּדוֹל אֶת בְּגָדֵי הַלְבָּן הַמִּיחָדִים לַעֲבוֹדוֹת
יוֹם הַכַּפּוּרִים, **בָּא לוֹ אֶצֶל פָּרוֹ** - פֶּר הַמִּיחָד לְכַפֵּרֵת הַכַּהֵן
הַגָּדוֹל וּבְנֵי בֵיתוֹ, שֶׁהַכַּהֵן הַגָּדוֹל קוֹנֵה אוֹתוֹ מִפְּסוֹ, וּפְרוֹ
הִנֵּה עוֹמֵד **בֵּין הָאוֹלָם וּלְמִזְבַּח** - בֵּין פֶּתַח הָאוֹלָם לְבֵין מִזְבַּח
הַנְּחֻשֶׁת שֶׁבְּעֶזְרָה [הַיְחִיכָל] הוּא הַמָּקוֹם שֶׁבוֹ נִמְצָאִים
הַמְּנוֹרָה הַשְּׁלֶחַן וּמִזְבַּח הַזֹּהֵב, הַיְעֶזְרָה' הִיא הַמָּקוֹם שֶׁבוֹ
נִמְצָא מִזְבַּח הַנְּחֻשֶׁת, וְהָאוֹלָם' הוּא מָקוֹם בְּנוֹי וּמִקְרָה שֶׁבֵּין
הַיְחִיכָל לְבֵין הַיְעֶזְרָה, הָאוֹלָם וְהַיְחִיכָל בְּמַעְרָב וְהַמִּזְבַּח
בְּמִזְרָח, וְהָיוּ מַעֲמִידִים אֶת הַפֶּר כְּשֶׁרָאִשׁוּ לְדָרוֹם וְאַחֲרָיו
לְצָפוֹן, וּפְנֵיו שֶׁל הַפֶּר הָיוּ מְעַקְמוֹת **לְמַעְרָב**, לְצַד הַיְחִיכָל,
וְהַכַּהֵן הַגָּדוֹל עוֹמֵד **בְּמִזְרָח וּפְנֵיו לְמַעְרָב**, לְצַד הַיְחִיכָל, וְסוֹמֵךְ
אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו - עַל רֹאשׁ הַפֶּר, וּמִתּוֹדָה עַל חֹטְאֵי עַצְמוֹ
וּבְנֵי בֵיתוֹ, וְכֵן הִנֵּה אוֹמֵר, **אָנָּה הַשֵּׁם** [-כֵּן אֵין הִנֵּה הַכַּהֵן
הַגָּדוֹל מְזַכֵּר אֶת הַשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ], **עוּיָתִי, פְּשָׁעֵתִי, חַטָּאתִי
לִפְנֵיךָ אָנִי וּבֵיתִי** [-אֲשֵׁתִי]. **אָנָּה הַשֵּׁם, כְּפֶר נָא לְעוֹנוֹת
וּלְפְּשָׁעִים וּלְחַטָּאִים, שְׁעוּיָתִי וְשִׁפְשָׁעֵתִי וְשִׁחַטָּאתִי לִפְנֵיךָ
אָנִי וּבֵיתִי, כְּכַתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדְּךָ, כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפַּר
עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תַטְהִירוּ. וְהָן -
הַכַּהֲנִים הַשּׁוֹמְעִים אֶת הַשֵּׁם הַמְּכֻרָשׁ יוֹצֵא מִפִּי כַּהֵן גָּדוֹל,
עוֹנִין אַחֲרָיו, כְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.**

משנה ט: בָּא לוֹ לְמִזְרַח הַיְעֶזְרָה, לְצָפוֹן הַמִּזְבֵּחַ, לְפָנָיו מִיַּמֵּינוּ
וְרֹאשׁ בֵּית אֵב מִשְׁמָאלוֹ. וְשֵׁם שְׁנֵי שְׁעָרִים, וְקַלְפֵי הֵיתָה שֵׁם
וּבָה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת. שֶׁל אֲשֶׁכְרוּעַ הָיוּ, וְעִשָּׂאָן בֶּן גְּמֵלָא שֶׁל זֶהָב,
וְהָיוּ מְזַכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבְחָה:

לאחר שֶׁהִתְנוּדָה הַכַּהֵן הַגָּדוֹל עַל פָּרוֹ, **בָּא לוֹ לְמִזְרַח הַיְעֶזְרָה,**
לְצָפוֹן הַמִּזְבֵּחַ, הַסָּגֵן שֶׁל הַכַּהֵן הַגָּדוֹל הִנֵּה עוֹמֵד מִיַּמֵּינוּ
וְרֹאשׁ בֵּית אֵב שֶׁל הַכַּהֲנִים הָעוֹבְדִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּאוֹתוֹ
יוֹם הִנֵּה עוֹמֵד מִשְׁמָאלוֹ. וְשֵׁם הָיוּ עוֹמְדִים שְׁנֵי שְׁעָרִים,
וְקַלְפֵי - קַפְסֵת עַץ הֵיתָה שֵׁם, וּבָה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת, בְּאֶחָד הִנֵּה
כְּתוּב לְה' וּבְשֵׁנִי הִנֵּה כְּתוּב לְעֹזָאֵל, וְשֶׁל אֲשֶׁכְרוּעַ הָיוּ -
הַגּוֹרְלוֹת הָיוּ עֲשׂוּיִים מֵעֵץ שֶׁשְּׁמוֹ יֵאֲשֶׁכְרוּעַ, וְעִשָּׂאָן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
גְּמֵלָא, כְּשֶׁהִתְמַנֵּה לְהִיּוֹת כַּהֵן גָּדוֹל, שֶׁל זֶהָב, וְהָיוּ מְזַכְרִין
אוֹתוֹ עַל כֵּן לְשִׁבְחָה.

משנה י: בֶּן קַטִּיּוֹן עָשָׂה שְׁנַיִם עָשָׂר דָּד לְכַיּוֹר, שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ אֶלָּא
שְׁנַיִם. וְאֵף הוּא עָשָׂה מוֹכְנֵי לְכַיּוֹר, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִיָּמָיו נִפְסְלִין
בְּלִינָה. מִנְּבֹז הַמְּלָךְ הִנֵּה עוֹשֶׂה כָּל יְדוֹת הַכִּלִּים שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים
שֶׁל זֶהָב. הִילְנִי אִמּוֹ עָשָׂתָה נְבֻרְשֶׁת שֶׁל זֶהָב עַל פֶּתַחוֹ שֶׁל הַיְכָל.
וְאֵף הִיא עָשָׂתָה טְבֵלָא שֶׁל זֶהָב שֶׁפְּרָשֶׁת סוֹטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ.

ניקנור נֶעֱשָׂה נְסִים לְדַלְתוֹתָיו, וְהָיוּ מְזַכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבְחָה:
אֲגַב כֶּף שֶׁהִזְכַּר בְּמִשְׁנֵה הַקּוֹדֶמֶת שֶׁבָּחוּ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גְּמֵלָא
שֶׁעָשָׂה אֶת הַגּוֹרְלוֹת מְזֻהָב, מְזַכְרָה הַמִּשְׁנֵה אֲנָשִׁים נוֹסְפִים
הַמְּזַכְרִים לְשִׁבְחָה אוֹ לְגִנְאֵי: **בֶּן קַטִּיּוֹן**, שֶׁאֵף הוּא הִנֵּה כַּהֵן
גָּדוֹל, **עָשָׂה שְׁנַיִם עָשָׂר דָּד** - בְּרָזִים לְכַיּוֹר, שֶׁמִּתְחַלָּה **לֹא הָיוּ
לוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם**, וְהִטְעַם שֶׁעָשָׂה שְׁנַיִם עָשָׂר, כִּדִּי שֶׁכָּל הַכַּהֲנִים
הַזּוֹכִים בְּפִיֶּס שֶׁל הַבְּקָר לְהַקְרִיב תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר יוֹכְלוּ
לְקַדֵּשׁ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם בְּבֵית אַחַת [אֲמָנָם הָיוּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
זוֹכִים, כְּמִבְאֵר לְעֵיל, אֵד כֵּיּוֹן שֶׁהִשְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה גַם בָּזָר, לֹא
עָשָׂה דָד מִיחָד לְשׁוֹחֲטִים]. **וְאֵף הוּא**, בֶּן קַטִּיּוֹן, **עָשָׂה מוֹכְנֵי
לְכַיּוֹר**, שֶׁלֹּא יִהְיוּ מִיָּמָיו נִפְסְלִין בְּלִינָה, כְּלוֹמֵר, מִי הַכַּיּוֹר
בְּהִיוֹתָם מוֹנָחִים בְּכַיּוֹר, שֶׁהוּא כָּלִי שְׂרֵת, הָרִי הֵם
מִתְקַדְּשִׁים, וְאִם עוֹבֵר עֲלֵיהֶם לִילָה הֵם נִפְסְלִים בְּלִינָה,
וְעָשָׂה בֶּן קַטִּיּוֹן גְּלָגַל מִיחָד הַמּוֹרִיד אֶת הַכַּיּוֹר כְּלוֹ, עִם הַמַּיִם
שֶׁבוֹ, לְתוֹךְ בּוֹר מַיִם הַמְּחַבֵּר לְאֲדָמָה, וְכֵן אֵין הַמַּיִם שֶׁבוֹ
נִפְסְלִים, בְּהִיוֹתָם מְחַבְּרִים לַמַּיִם שֶׁבְּקַרְקַע. **מִנְּבֹז הַמְּלָךְ,**
בְּנֵה שֶׁל הִילְנֵי הַמְּלָכָה, מְזַרְעַת הַחֲשִׁמוֹנָאִים, הִנֵּה עוֹשֶׂה אֶת
כָּל יְדוֹת הַכִּלִּים שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁל זֶהָב, וְהַכְּנֵה בְּזָה
לְכָלִים שְׂאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת אֶת גּוֹפָם זֶהָב, כְּגוֹן סַפְיָנִים
וְכַדּוֹמָה, שֶׁבְּהֶם עָשָׂה רַק אֶת הַיְדוֹת זֶהָב. הִילְנֵי הַמְּלָכָה
אִמּוֹ שֶׁל מִנְּבֹז הַמְּלָךְ, **עָשָׂתָה נְבֻרְשֶׁת** [-מְנוֹרָה] **שֶׁל זֶהָב עַל
פֶּתַחוֹ שֶׁל הַיְכָל**, וְכִשְׁהִתְנַה הַשֵּׁמֶשׁ מִתְחִילָה לְזָרַח הִנֵּה הִנֵּה זֶהָב
שֶׁבָה מֵאִיר, וְנִדְעוּ יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע
שֶׁל שַׁחֲרִית. **וְאֵף הִיא** [-הִילְנֵי] **עָשָׂתָה טְבֵלָא** - לוח שֶׁל זֶהָב,
שֶׁפְּרָשֶׁת סוֹטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ, כִּדִּי שֶׁהַכַּהֵן שְׁכּוֹתֵב אֶת פְּרָשֶׁת
סוֹטָה לֹא יִצְטָרֵךְ לְטַלְטֵל עֲבוּר זֶה סֵפֶר תּוֹרָה, אֶלָּא יַעֲתִיק
מֵאוֹתָה טְבֵלָא [שֶׁהָרִי אֲסוּר לְכַתּוּב פְּרָשָׁה שֶׁבְּתוֹרָה בְּעַל פֶּה,
אֶלָּא רַק בְּהַעֲתִיקָה מִתּוֹךְ הַכְּתָב]. **ניקנור**, נֶעֱשָׂה נְסִים
לְדַלְתוֹתָיו, שֶׁהִבִּיא עִמּוֹ מִמְצָרִים שְׁתֵּי דַלְתוֹת נְחֻשֶׁת לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ, וּבִדְרָךְ סֵעַר עֲלֵיהֶם הֵסֵם, וְהִטְוִילוֹ דַּלְת אַחַת לַמַּיִם,
וְכִשְׁבָּאוּ לְהִטִּיל אֶת הַשְּׁנֵי קֶשֶׁר עַצְמוֹ לְדַלְת וְאָמַר לָהֶם אִם
רְצוֹנְכֶם לְזוֹרְקָה תְזַרְקוּנִי יַחַד אִתָּה, וְכִשְׁהִגִּיעוּ לְחוּף עֲפוּ
בְּצַבָּחַ הַדַּלְת הַשְּׁנֵי מִתַּחַת הַסְּפִינָה, וְהִבִּיאֵם לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ, וְהָיוּ מְזַכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבְחָה.

משנה יא: ואלו לנגנאי, של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים. של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקמרת. הגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד. בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. על הראשונים נאמר, זכר צדיק לברכה. ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב:

לאחר שבמשניות הקודמות הובאו מעשיהם הטובים של אנשים שונים שהזכרו על כך לשבח, מביאה עתה משנתנו מעשים של בני אדם שהזכרו לנגות: ואלו שמזכרים לנגאי, אותם אנשים של בית גרמו, לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, שהיה אפוי בצורת תבה פרוצה, ואמנותם הייתה להכינו ולרדותו מהתנור בלא שישבר, ולא למדו אחרים פיצד לעשות זאת. של בית אבטינס, לא רצו ללמד על מעשה הקטרת, שהיו מכירים עשב ששמו 'מעלה עשן' שהיה גורם לעשן הקטרת לעלות כמקל כלפי מעלה ולא לפנות לצדדים, ולא למדו זאת לאחרים. הגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר - להנעים קולו בשיר, ולא רצה ללמד. בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב, שהיה מחזיק ארבעה קולמוסים בין חמש אצבעותיו, וכותב בבת אחת ארבע אותיות. על הראשונים נאמר, זכר צדיק לברכה. ועל אלו נאמר, ושם רשעים ירקב.

פרק ד

משנה א: טרף בקלפי והעלה שני גורלות. אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל. הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו. אם של שם עלה בימינו, הסגן אומר לו, אישי כהן גדול, הגבה ימינד. ואם של שם עלה בשמאלו, ראש בית אב אומר לו, אישי כהן גדול, הגבה שמאלך. נתנו על שני השעירים ואמר, לוי חטאת. רבי ישמעאל אומר, לא היה צריך לומר חטאת, אלא לוי. והן עונין אחריו, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: משנתנו חוזרת לענין האמור לעיל (פרק ג משנה ט) שלאחר הודוי של הכהן הגדול על הפר היה נגש להטיל גורל על שני השעירים, מי להי ומי לעזאזל. טרף בקלפי - חטף במהירות והעלה מהקלפי שני גורלות, אחד כתוב עליו לשם, ואחד כתוב עליו לעזאזל [וכיון שסימן טוב היה להם שעולה הגורל של ה' בגמיו, חששו שיתמהמה בכונה וימשש להרגיש מהו של ה' ויטלנו בכונה בגמיו, והרי אין זה גורל, ולכן היה צריך לחטף במהירות כפי הפא לידו, כדי שלא יהיה לו זמן להתבונן ולמשש], הסגן עומד מימינו וראש בית אב עומד משמאלו. אם הגורל של שם עלה בימינו,

הסגן אומר לו, אישי [אדוני] כהן גדול, הגבה ימינד. ואם של שם עלה בשמאלו, ראש בית אב אומר לו, אישי כהן גדול, הגבה שמאלך. נתנו - מניח את הגורלות על שני השעירים ואומר, 'לה' חטאת' [וגם כאן היה מבטא את השם המפירש]. רבי ישמעאל אומר, לא היה צריך לומר 'חטאת', אלא רק 'לה'. והן - הכהנים העומדים שם ושומעים את השם המפירש, עונין אחריו, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

משנה ב: קשר לשון של זהורית בראש שער המשתלח

והעמידו כנגד בית שלוחו, ולנשקט כנגד בית שחיטתו. בא לו אצל פרו שניה, וסומך שתי ידיו עליו ומתודה. וכך היה אומר, אנה השם, עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך. אנה השם, כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים, שעויתי ופשעתי ופשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך, ככתוב בתורת משה עבדך, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והן עונין אחריו, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

לאחר שהתברר מי השעיר שמקרב להי ומי השעיר שנגש לח לעזאזל, קשר הכהן הגדול לשון של זהורית - חתיכת צמר צבועה באדם בראש - בין קרניו של השעיר המשתלח, והעמידו כנגד בית שלוחו - מול השער שממנו יוציאו אותו כדי להוליכו לעזאזל, ולנשקט - לשעיר שעלה עליו הגורל להיות מקרב להי, היה קושר לשון של זהורית כנגד בית שחיטתו, כלומר, סביב צנארו. והיו קושרים לשונות אלו כדי שלא יתחלפו השעירים זה בזה, ולא בשעירים אחרים. לאחר מכן בא לו הכהן הגדול אצל פרו בפעם השנייה [שהרי כבר היה אצל פרו פעם אחת, והתודה על עוונותיו ועוונות בני ביתו], וסומך את שתי ידיו עליו, ומתודה על כל עוונות הכהנים, וכך היה אומר, אנה השם, עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך. אנה השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים, שעויתי ופשעתי ופשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך, ככתוב בתורת משה עבדך, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והן - הכהנים השומעים את הכהן הגדול מזכיר את השם המפירש, היו עונין אחריו, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

משנה ג: שחטו וקבל במזרק את דמו, ונתנו למי שהוא מקרם בו על הרבד הרביעי שבהיכל, כדי שלא יקרש. נטל מכתה

ועלה לראש המזבח, ופנה גחלים אילך ואילך, והיתה מן המעפלות הפנימיות, וירד והניחה על הרבד הרביעי שבצורה: לאחר שהתנדדה הכהן הגדול פעמים על פרו, שחטו - התחיל את שחיטתו והניח לאחר לסִימה, וקבל הכהן הגדול עצמו במזרק את דמו, והימזרק' הוא כלי מיוחד לקבלת הדם, שאין לו תחתית רחבה אלא חדה [כצורת קונוס], כדי שלא יוכלו להניחו על הארץ ויקרש הדם, ונתנו למי שהוא ממרס בו - מנענע את הדם כל הזמן, ואותו אדם היה עומד בצורה, על הרבד הרביעי שבהיכל - על שורת האבנים הרביעית שפיציאה מההיכל [אך לא בהיכל עצמו, שהרי אסור לכל אדם להיות בהיכל בעת שנכנס הכהן הגדול לקדש הקדשים], והיה ממרס בדם כדי שלא יקרוש הדם, ולא יוכלו לזרקו. עתה פונה הכהן הגדול לעבודת הקטרת הקטרת בקדש הקדשים: נטל מחתה - כלי שמניחים בו גחלי אש, ועלה לראש המזבח, ופנה מהגחלים אילך ואילך, וחיתה מן הגחלים המעפלות הפנימיות, והן אותן גחלים שבאמצע האש, שנתעכלו היטב, וירד והניחה למחתה על הרבד הרביעי שבצורה, באותו מקום שנמצא הכהן הממרס בדם הפר שנשחט.

משנה ד: בכל יום היה חותה בשל כסף ומערה בתוך של זהב, והיום חותה בשל זהב ובה היה מכנים. בכל יום חותה בשל ארבעת קבין ומערה בתוך של שלשת קבין, והיום חותה בשל שלשת קבין, ובה היה מכנים. רבי יוסי אומר, בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך של שלשת קבין, והיום חותה בשל שלשת קבין, ובה היה מכנים. בכל יום היתה כבדה, והיום קלה. בכל יום היתה ידה קצרה, והיום ארבה. בכל יום היה זהב ירוק, והיום אדם, דברי רבי מנחם. בכל יום מקריב פרים בשחרית ופרס בין הערבים, והיום מוסיף מלא חפניו. בכל יום היתה דקה, והיום דקה מן הדקה:

משנתנו מבארת את החלוקים שפיו צורת הקטרת הקטרת שנעשית בכל יום, לבין הקטרתה ביום הפורים: בכל יום מימות השנה היה הכהן חותה - ממלא את המחטה גחלים במחטה של כסף, ומערה - ושופך את הגחלים מתוך מחטה זו בתוך מחטה אחרת, של זהב, ולא היה חותה בשל זהב, כיון שפעלת החתיה שוחקת את הפלי, והתורה חסה על ממונם של ישראל, והיום - ביום הפורים, היה חותה במחטה של זהב, ובה היה מכניס, ועשו כן כדי להקל על הכהן הגדול, שלא יצטרך להעביר את הגחלים ממחטה למחטה בעודו צם וגופו חלש. חלוק נוסף, בכל יום היה

הכהן חותה במחטה המחזיקה כמות של ארבעת קבין גחלים, ומערה אותם בתוך מחטה של שלשת קבין, שזהו השעור הנצרך להקטרת הקטרת, והקב המיותר של הגחלים היה מתפזר, והיום היה חותה במחטה של שלשת קבין, ובה היה מכניס, מהטעם האמור, להקל על מלאכתו של הכהן הגדול. רבי יוסי חולק ואומר, בכל יום היה חותה במחטה של סאה - ששה קבין, ומערה בתוך מחטה של שלשת קבין, והיום חותה בשל שלשת קבין, ובה היה מכניס. חלוקים נוספים, בכל יום היתה המחטה כבדה, לפי שדפנות המחטה היו עבות, והיום קלה, שהיו דפנותיה דקות. בכל יום היתה ידה - ידית המחטה, קצרה, והיום ארבה, כדי שיוכל הכהן הגדול להסתיע בזרועו בעת חפינת הקטרת בקדש הקדשים, כמו שיבאר להלן. בכל יום היה זהב ירוק [יש מפרשים שהפונה לזהב צהוב], והיום היה זהב של המחטה אדם, שהוא חשוב יותר, דברי רבי מנחם. בכל יום היה הכהן מקריב פרים - חצי מפמות הקטרת בשחרית, ופרס - וחצי נוסף בין הערבים, והיום מוסיף על הפמות הרגילה עוד שעור של 'מלא חפניו', ששעור זה היה מקטר בקדש הקדשים, כמו שיבאר להלן. בכל יום היתה הקטרת דקה - פתושה היטב לפרורים דקים, והיום - ביום הפורים היתה דקה מן הדקה - דקה ביותר, שהיו מחזירים אותה למכתשת בערב יום הפורים כדי לכותשה שוב, שתהיה דקה מאד, כיון שנאמר 'ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת', והרי כבר נאמר בכל קטורת 'ושחקה ממנה חדק' ומדוע הוסיפה התורה וכתבה כאן 'דקה', אלא בא הפתויב ללמד שביום זה תהיה הקטרת דקה מן הדקה, יותר מבכל יום.

משנה ה: בכל יום כהנים עולים במזרחו של כבש ויורדין במערבו, והיום בהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע. רבי יהודה אומר, לעולם בהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע. בכל יום בהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור, והיום מן הקיתון של זהב. רבי יהודה אומר, לעולם בהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב:

אגב החלוקים שהובאו במשנה הקודמת, בין הקטרת של כל יום לבין הקטרת של יום הפורים, מביאה משנתנו חלוקים נוספים בדינים אחרים שהיו שונים ביום הפורים מבשאר ימות השנה. בכל יום מימות השנה היו הכהנים עולים במזרחו של כבש, שצד מזרח הוא מימינו של הכהן העולה בכבש, ואמרו חכמים 'כל פניות שאתה פונה יהיו

לְמִיּוֹן, וְיִוְרְדִין בְּמַעְרָבוֹ, שֶׁהוּא מִימִינוֹ שֶׁל הַכְּהֵן הַיּוֹרֵד בְּכַבֵּשׁ, וְאִין הַכְּהֵנִים רְשָׁאִים לְהִלָּךְ בְּאִמְצַע הַכַּבֵּשׁ, וְהַיּוֹם - בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, הִנֵּה הַכְּהֵן הַגָּדוֹל עוֹלָה בְּאִמְצַע וְיִוְרֵד בְּאִמְצַע, לְהִרְאוֹת חֲשִׁיבוֹתוֹ, שֶׁהוּא כָּבוֹ בַּיּוֹם לִפְנֵי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהוֹלֵךְ בְּמִקּוֹם שְׂרוּצָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם - אִף בְּשָׂרָא יָמוֹת הַשָּׁנָה, כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹלָה בְּאִמְצַע וְיִוְרֵד בְּאִמְצַע, וְרַק שְׂאֵר הַכְּהֵנִים עוֹלִים בְּמִזְרַח וְיִוְרְדִים בְּמַעְרָב. בְּכָל יוֹם מִימֹת הַשָּׁנָה הַכְּהֵן הַגָּדוֹל מְקַדֵּשׁ אֶת יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיּוֹר, כִּמוֹ כֹּל הַכְּהֵנִים, וְהַיּוֹם - בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, הִנֵּה מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַקִּיָּטוֹן [-כְּלֵי מַיִם] שֶׁל זָהָב, מִשׁוּם חֲשִׁיבוֹתוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם - בְּכָל יָמוֹת הַשָּׁנָה כֹּהֵן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַקִּיָּטוֹן שֶׁל זָהָב.

משנה ו: בְּכָל יוֹם הָיָה שָׁם אַרְבַּע מַעֲרֻכוֹת, וְהַיּוֹם הַמָּשׁ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם שָׁלַשׁ, וְהַיּוֹם אַרְבַּע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם שְׁתַּיִם, וְהַיּוֹם שְׁלֹשׁ:

מִשְׁנֵתָנוּ מִמְּשִׁיכָה בַּהֲבָאת הַחֲלוּקִים שֶׁהָיוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בֵּין יוֹם הַכַּפּוּרִים לְבֵין שְׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה: בְּכָל יוֹם מִימֹת הַשָּׁנָה הָיוּ שָׁם - עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אַרְבַּע מַעֲרֻכוֹת שֶׁל עֲצִים דוֹלְקִים, א. מַעֲרָכָה גְּדוֹלָה, לְהַקְטִיר אֵיבָרֵי קֶרְבַּן הַתְּמִיד וְשְׂאֵר הַקְּרִבָּנוֹת. ב. מַעֲרָכָה שְׁנֵי, שֶׁמִּמֶּנָּה נוֹטְלִים גְּחָלִים לְהַקְטִיר הַקְטִירָה עַל מִזְבֵּחַ הַזָּהָב. ג. מַעֲרָכָה שֶׁל אֵשׁ בַּלְבָּד, לְקַיֵּם אֶת הַפְּסוּק 'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּוְקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה'. ד. מַעֲרָכָה נוֹסֶפֶת לְאֵיבָרֵי הַתְּמִיד שֶׁל בֵּין הַעֲרֻבִים שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ בְּמִשְׁךְ הַלְּלָה. וְהַיּוֹם - בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, הָיוּ חֲמֵשׁ מַעֲרֻכוֹת, כִּינּוֹן שֶׁהוֹסִיפוּ אַחַת לְטוֹל מִמֶּנָּה גְּחָלִים לְהַקְטִיר הַקְטִירָה בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם הָיוּ שְׁלֹשׁ מַעֲרֻכוֹת [וְלֹא הִיָּתָה הַמַּעֲרָכָה הַרְבִּיעִית לְצַדְדֵי אֵיבָרֵי הַתְּמִיד שֶׁל בֵּין הַעֲרֻבִים שֶׁלֹּא נִתְעַכְּלוּ, אֲלֵא הָיוּ מְקַרְיָבִים אוֹתָם בְּמַעֲרָכָה הַגְּדוֹלָה], וְהַיּוֹם הָיוּ אַרְבַּע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם הָיוּ שְׁתַּיִם [כִּינּוֹן שֶׁלְדַעְתּוֹ לֹא הִיָּתָה גַם הַמַּעֲרָכָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁל קִיּוֹם הָאֵשׁ], וְהַיּוֹם הָיוּ שְׁלֹשׁ.

פֶּרֶק ה

משנה א: הוֹצִיאוּ לוֹ אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַמַּחְתָּה, וְחָפְן מְלֵא חֲפִנָיו וְנָתַן לְתוֹךְ הַכֹּהֵן, הַגָּדוֹל לְפִי גְדֻלוֹ, וְהַקָּטָן לְפִי קְטָנוֹ, וְכֹךְ הִיָּתָה מִדְּתָה. נֹטֵל אֶת הַמַּחְתָּה בִּימִינוֹ וְאֶת הַכֹּהֵן בְּשִׂמְאלוֹ. הִנֵּה מְהַלֵּךְ בְּהִיכָל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵין שְׁתֵּי הַפְּרָכוֹת הַמְבַדִּילוֹת בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וּבִינְיָהֵן אִמָּה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לֹא הִיָּתָה שָׁם אֲלֵא פְּרָכָה אַחַת בַּלְבָּד, שֶׁנֹּאמַר וְהַבְדִּילָה הַפְּרָכָה לָכֵם בֵּין

הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים. הַחִיצוֹנָה הִיָּתָה פְּרוּפָה מִן הַדְּרוֹם, וְהַפְּנִימִית מִן הַצָּפוֹן. מְהַלֵּךְ בִּינְיָהֵן, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְצָפוֹן. הַגִּיעַ לְצָפוֹן, הוֹפֵךְ פָּנָיו לְדְרוֹם, מְהַלֵּךְ לְשִׂמְאלוֹ עִם הַפְּרָכָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְאֶרֶץ. הַגִּיעַ לְאֶרֶץ. נוֹתֵן אֶת הַמַּחְתָּה בֵּין שְׁנֵי הַפְּרָכִים. צָבַר אֶת הַקְטִירָה עַל גְּבֵי גְחָלִים, וְנִתְמַלֵּא כָּל הַבַּיִת בְּלוֹ עֵשָׂן. יָצָא וּבָא לוֹ בְּדֶרֶךְ בַּיִת כְּנִיסָתוֹ, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה בְּבֵית הַחִיצוֹן, וְלֹא הִנֵּה מֵאֶרֶץ בְּתַפְלָתוֹ, שֶׁלֹּא לְהַבְעִית אֶת יִשְׂרָאֵל:

לְאַחַר שֶׁנִּטַּל הַכְּהֵן הַגָּדוֹל מִחֲתָה מְלֵאָה גְחָלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ, וְהִנִּיחָה עַל הַרְבֵּד הַרְבִּיעִי שֶׁבַּעֲזָרָה, הוֹצִיאוּ לוֹ מִלְשַׁכַּת הַכֹּהֵלִים אֶת הַכֹּהֵן, שֶׁבָּה הוּא עֹתִיד לְהִנִּיחַ מְלֵא חֲפִנָיו קְטִירָה, וְכֹךְ הוֹצִיאוּ לוֹ מִלְשַׁכַּת 'בַּיִת אֲבֻטְיָנִים' הַמְּמַנִּים עַל עֲשִׂית הַקְטִירָה אֶת הַמַּחְתָּה כִּשְׁהִיא מְלֵאָה קְטִירָה, וְחָפְן מִתּוֹךְ הַמַּחְתָּה שֶׁל הַקְטִירָה מְלֵא חֲפִנָיו - מְלֵא אֶת שְׁתֵּי הַחֲפִנִים שֶׁלוֹ בְּקְטִירָה, וְנָתַן אֶת אוֹתָהּ קְטִירָה שֶׁבְּחֲפִנָיו לְתוֹךְ הַכֹּהֵן, וְשַׁעוֹר מְלֵא חֲפִנָיו אֵינּוּ קְבוּעִים, אֲלֵא הַגָּדוֹל - כֹּהֵן שֶׁיָּדָיו גְּדוֹלוֹת, לְפִי גְדֻלוֹ, וְהַקָּטָן לְפִי קְטָנוֹ, וְכֹךְ הִיָּתָה מִדְּתָה, כְּלוֹמֵר, כִּשְׁם שְׁעָתָה, בַּעֲזָרָה, הִנֵּה מְמַלֵּא אֶת חֲפִנָיו מִמֶּשׁ וּמֵהֶם מַעֲבִיר לְכַף, כֹּךְ בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים הִנֵּה מְמַלֵּא אֶת הַקְטִירָה לְתוֹךְ חֲפִנָיו מִמֶּשׁ [אִף שֶׁכָּבֵר יָדוּעַ שֶׁהַקְטִירָה שֶׁבַּכֹּף הִיא בְּשַׁעוֹר מְלֵא חֲפִנָיו]. נֹטֵל הַכְּהֵן הַגָּדוֹל אֶת הַמַּחְתָּה שֶׁל גְּחָלֵי הָאֵשׁ בִּימִינוֹ, וְאֶת הַכֹּהֵן הַמְלֵאָה קְטִירָה בְּשִׂמְאלוֹ, וְאִף שֶׁהַקְטִירָה חֲשׂוּבָה מֵהַגְּחָלִים, כִּינּוֹן שֶׁהַמַּחְתָּה עִם הַגְּחָלִים כְּבִדָּה יוֹתֵר, הַקְּלוֹ עֲלָיו שִׁיטְלָנָה בִּימִינוֹ.

עֵתָה מְתַאֲרֵת מִשְׁנֵתָנוּ אֶת אִפְן כְּנִיסַת הַכְּהֵן הַגָּדוֹל לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, בְּזִמְן בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, שֶׁבּוֹ הָיוּ שְׁתֵּי פְּרוּכוֹת הַמְבַדִּילוֹת בֵּין הַהִיכָל לְבֵין קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וְכֹךְ לֹא הִנֵּה אֶרֶץ הַבַּיִת בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים [בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַרְאִשׁוֹן הִנֵּה כְּתוּב בְּנוֹי בְּעֵבֵי אִמָּה בֵּין הַהִיכָל לְבֵין קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, אֲמָנָם בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי הִנֵּה גְבוּהָ הַרְבֵּה יוֹתֵר, וְלֹא הִנֵּה נִתְּן לְבָנוֹת כְּתוּב בְּעֵבֵי אִמָּה בְּגִבְהָ גְדוֹל כָּל כֹּךְ, וְלָכֵן עָשׂוּ שָׁם פְּרָכָה, אֲמָנָם לֹא יָדְעוּ הַחֲכָמִים הָאֵם לְבִי הַכְּתוּב קֹדֶשׁ בְּקֹדֶשׁ הַיְּהִיכָל אוֹ בְּקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וּמִמִּילָא לֹא יָדְעוּ הִיכָן לְהִנִּיחַ אֶת הַפְּרָכָה, הָאֵם בְּתַחֲלַת מְקוֹם עֵבֵי הָאִמָּה, לְצַד הַהִיכָל, אוֹ בְּסוּפוֹ, לְצַד קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים. וּמִסָּפֵק עָשׂוּ שְׁתֵּי פְּרוּכוֹת, וּבִינְיָהֵן רְנוּחַ אִמָּה, וְאוֹתוֹ מְקוֹם נִשְׂאָר מִסָּפֵק. בְּשְׁתֵּי הַפְּרוּכוֹת הִנֵּה פְּתַח, שֶׁיָּדְרָכוּ נִתְּן לְהַכְּנִס, אִף לֹא הָיוּ הַפְּתָחִים מְכֻנָּנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה, אֲלֵא הָאֶחָד בְּדְרוֹם וְהַשֵּׁנִי בְּצָפוֹן, נִמְצָא שֶׁהַרוּצָה לְהַכְּנִס לְקֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים נִכְנָס בְּפְתַח הַדְּרוֹמִי שֶׁבְּפְרָכָה הַרְאִשׁוֹנָה, מְהַלֵּךְ לְכָל אֶרֶץ שְׁתֵּי הַפְּרוּכוֹת, וְנִכְנָס

שִׁמְעוּנָה הַשְּׁתֵּת וּנְבִירָא הַעוֹלָם כְּלוּ, וְהִיתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ
שְׁעוֹר שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת, וְעֲלִיָּה הִיא נוֹתֵן אֶת הַקְּטָרֶת.

משנה ג: נטל את הדם ממי שהיה ממרס בו, נכנס למקום
שנכנס, ועמד במקום שעמד, והזה ממנו אחת למעלה ושבע
למטה, ולא היה מתכונן להזות לא למעלה ולא למטה, אלא
כמצליף. וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת
ושלש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. יצא
והניחו על פן הזהב שבהיכל:

לאחר סיום עבודת הקטרת הקטרת ממשיך הכהן הגדול
בעבודת הפר והשעיר שהתחיל בהם: נטל הכהן הגדול את
הדם של הפר ממי שהיה ממרס בו, נכנס למקום שנכנס -
לאותו מקום שנכנס אליו קדם, והניו לקדש הקדשים, ועמד
במקום שעמד - במקום שקנגד בין שני הבדים, והזה ממנו -
מדם הפר, אחת למעלה - כנגד חדה העליון של הכפרת,
ושבע למטה - כנגד עבי הכפרת, ולא היה מתכונן להזות לא
למעלה ולא למטה - לא היה מכון שיפגע הדם בחדה של
כפרת או בעביה של הכפרת, ולא היה הדם נוגע כלל בכפרת,
אלא היה מזה כמצליף, כלומר, היה מכון ידו כאלו הוא
מתכונן להזות למעלה, אך באמת היה הדם נופל על הארץ,
וכן היה מכון ידו כאלו הוא מתכונן להזות למטה, ובאמת
היה הדם של כל ההזיות נופל על הארץ, וכמצליף היינו
כאדם המלקה את המחזב מלקות, שמלקה מלמעלה
למטה, כך הכהן הגדול היה מכון שיפלו הדמים על הארץ
בשורה, זה תחת זה. וכך היה הכהן הגדול מונה את
ההזיות, אחת - הזיה אחת כלפי מעלה. אחת ואחת - הזיה
נוספת כלפי מטה ונהיה אומר 'אחת ואחת' ולא רק 'אחת',
כדי שלא יטעה במנין ההזיות, ויחשיב את ההזיה
הראשונה, שהיתה למעלה, יחד עם השבע שהיו למטה, ולכן
גם בהמשך, בכל הזיה, מזכיר את ה'אחת' שהיתה למעלה,
אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת
ושש, אחת ושבע. לאחר סיום הזיות דם הפר, יצא מקדש
הקדשים, והניחו - הניח את המזרק עם דם הפר על פן
הזהב שבהיכל.

משנה ד: הביאו לו את השעיר, שחטו וקבל במזרק את דמו.
נכנס למקום שנכנס, ועמד במקום שעמד, והזה ממנו אחת
למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכונן להזות לא למעלה ולא
למטה, אלא כמצליף. וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת
ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש,

בפתח הצפוני שבפרכת השניה]. היה הכהן הגדול מהלך
בהיכל, עם הכף והמחיתה, עד שמגיע לבין שתי הפרוכות
המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים, וביניהן היה רוח
אמה. רבי יוסי אומר, לא היתה שם אלא פרכת אחת בלבד,
שנאמר, והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש
הקדשים [והוא סובר שהיה ידוע שעבי הכותל קדוש
בקדשת קדש הקדשים, והניחו את הפרכת בתחלת מקום
עבי הכותל, לצד ההיכל]. ממשיכה המשנה לבאר את
הנעשה לדעת חכמים, שהיו שתי פרוכות: הפרכת החיצונה
היתה פרופה מן הדרום, כלומר, קצה הפרכת היה נכפל על
חלק הפרכת שלפניו ונאחז בקרס של זהב, כדי ליצור שם
'פתיח', והפרכת הפנימית היתה פרופה מן הצפון. לאחר
שנכנס בפרכת הראשונה בצד דרום היה מהלך ביניהן - בין
שתי הפרוכות, עד שמגיע לצפון. הגיע לצפון, ונכנס לבית
קדש הקדשים, הופך פניו לדרום, מהלך לשמאלו עם
הפרכת - הולך כשהפרכת לצד שמאלו, עד שהוא מגיע
לארון - למקום שבו היה מונח הארון בבית ראשון. הגיע
למקום הארון, נותן את המחיתה במקום שהוא כנגד בין
שני הבדים שהיו בבית ראשון. צבר את הקטרת שבכף על
גבי גחלים, ויתחלה היה מעביר את הקטרת מהכף לתוף
חפניו, ונזהר שלא יפל מהקטרת לארץ כלום, שהרי אם
יחסר אפלו משהו, אין זה 'מלא חפניו', ומניח את הקטרת
מתוף חפניו על הגחלים שבמחיתה, ונתמלא כל הבית פלו
עשן מהקטרת הנשרפת. יצא הכהן הגדול מקדש הקדשים,
ובא לו בדרך בית פניסתו - יוצא באותה צורה שבה נכנס,
כלומר כשפניו למקום ארון הקדש ואחוריו לפרכת, דרך
כבוד, ומתפלל תפלה קצרה בבית החיצון - בהיכל, ולא היה
מאריך בתפלתו, כדי שלא להבעית את ישראל, לפי שכהן
גדול שאינו ראוי, או שמקטיר את הקטרת בדרך שאינה
ראויה, היה נענש, ולפעמים היה מת מיד, ואם היה
מתמהמה היו ישראל חוששים שמא מת הכהן הגדול.

משנה ב: משנטל הארון, אכן היתה שם מימות נביאים
ראשונים, ושתייה היתה נקראת, גבוהה מן הארץ שלש
אצבעות, ועליה היה נותן:

משנטל הארון על ידי נבוכדנצר, שנטלו לבבל בעת חרבן
בית המקדש הראשון [ויש אומרים שנגנו הארון על ידי
יאשיהו המלך, קדם חרבון], אכן היתה שם - בקדש
הקדשים, במקום הארון, מימות נביאים ראשונים - תוד
המלך ושמואל הנביא, ו'שתייה' היתה נקראת, על שם

אחת ושבע. יצא והניחו על פני השני שהיה בהיכל. רבי יהודה אומר, לא היה שם אלא פן אחד בלבד. נטל דם הפר והניח דם השעיר, והזה ממנו על הפרכת שפנגד הארון מבחוץ, אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה, אלא כמצליף. וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. נטל דם השעיר והניח דם הפר, והזה ממנו על הפרכת שפנגד הארון מבחוץ, אחת למעלה ושבע למטה, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה, אלא כמצליף. וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. ערה דם הפר

לתוך דם השעיר, ונתן את המלא בריקון:

לאחר שסיים הכהן הגדול את זריקות דם הפר לבדו, הביאו לו את השעיר שפנל עליו הגורל לה', שחטו - התחיל את שחיטתו וסיים אחר את השחיטה, וקבל הכהן הגדול עצמו במזרק את דמו, נכנס למקום שנקנס - לקדש הקדשים, ועמד במקום שעמד - במקום שפנגד בין שני הבדים, והזה ממנו - מדם השעיר, אחת למעלה, כנגד חדה העליון של הפפרת, ושבע למטה, כנגד עבי הפפרת, ולא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה - לא היו הדמים נוגעים בפפרת עצמה כלל, אלא כמצליף, שהיה מזה כנגד חדה של פפרת וכנגד עבנה, אך הדמים עצמם היו נופלים על הארץ, וכמו שהתבאר לעיל לגבי דם הפר, וכך היה מונה, אחת - הזיה אחת למעלה, אחת ואחת - הזיה נוספת למטה, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. לאחר סיום הזיות דם השעיר בקדש הקדשים, יצא הכהן הגדול מקדש הקדשים, והניחו - הניח את המזרק עם דם השעיר על פני השני שהיה בהיכל, שהרי בפרו הראשון כבר היה מונה המזרק עם דם הפר. רבי יהודה אומר, לא היה שם אלא פן אחד בלבד, ולכן תחלה נטל את המזרק עם דם הפר מאותו פן, והניח במקומו את דם השעיר. ובין לתנא קמא ובין לרבי יהודה היה עתה בידו דם הפר, והזה ממנו - מדם הפר, בהיכל, על הפרכת שפנגד מקום הארון, מבחוץ, כנגד המקום שבין שני הבדים, והזה הזיה אחת למעלה, ושבע הזיות למטה, ואף כן לא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה - לא היה הדם פוגע בפפרת עצמה, אלא כמצליף, שהיה מזה כנגד הפרכת במקום חדה של פפרת, וכנגד הפרכת במקום עבנה של פפרת, והדמים עצמם היו נופלים על הארץ. וכך היה מונה, אחת - הזיה אחת למעלה. אחת ואחת - הזיה נוספת למטה,

אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. עתה נטל את דם השעיר והניח את דם הפר, והזה ממנו - מדם השעיר על הפרכת שפנגד הארון מבחוץ, אחת למעלה ושבע למטה, ואף בהזיות אלו לא היה מתכוון להזות לא למעלה ולא למטה אלא כמצליף. וכך היה מונה, אחת, אחת ואחת, אחת ושתיים, אחת ושלוש, אחת וארבע, אחת וחמש, אחת ושש, אחת ושבע. לאחר שהזה מדם הפר ומדם השעיר בקדש הקדשים, וחזר והזה מדם הפר ומדם השעיר בהיכל כנגד הפרכת, ערה - שפך את דם הפר לתוך המזרק שבו דם השעיר, וחזר ונתן - שפך את המזרק המלא בדם של הפר והשעיר, במזרק הריקון, כדי שיתערבו הדמים היטב.

משנה ה': ויצא אל המזבח אשר לפני ה', זה מזבח הזהב.

התחיל מחטא ויורד. מהיכן הוא מתחיל, מקרן מזרחית

צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית.

מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון, משם היה גומר

על מזבח הפנימי. רבי אליעזר אומר, במקומו היה עומד

ומחטא. ועל בלן היה נותן מלמטה למעלה, חוץ מזה שהיתה

לפניו, שעליה היה נותן מלמעלה למטה:

לאחר שערב את דם הפר ודם השעיר היטב במזרק אחד, כמבואר במשנה הקודמת, נגש הכהן הגדול להזות מהדם המערב על מזבח הזהב, שנאמר 'ויצא אל המזבח אשר לפני ה'', זה מזבח הזהב, העומד בהיכל, התחיל מחטא ויורד - מזה את הדם על קרנות המזבח מלמעלה למטה 'ומחטא' הינו מטהר, כלומר, מטהרו בהזיותו, שנאמר 'וטהרו וקדשו מטמאות בני ישראל', ונתנא זה סובר שהיה הכהן הגדול הולך מקרן לקרן כדי להזות עליה, ולכן כל הזיה היתה נעשית מלמעלה למטה, כיון שאם היה מזה מלמטה למעלה היה הדם נוזל על גדיו, ומלכלך את שרוול בגדו. ומהיכן - מאיזו קרן הוא מתחיל, מקרן מזרחית צפונית, ואחריה ממשיך לימינו, לקרן צפונית מערבית, אחריה למערבית דרומית, ובסוף לדרומית מזרחית. מקום - באותה קרן שהוא מתחיל בהזיות דם קרבן חטאת הנתן על מזבח החיצון, שזו קרן דרומית מזרחית, משם - באותה קרן היה גומר בהזיות דם הפר והשעיר על מזבח הפנימי. רבי אליעזר אומר, לא היה הכהן הגדול הולך מקרן לקרן, אלא במקומו היה עומד, ומחטא - ומזה על כל ארבע קרנות המזבח, שהרי כל מזבח הזהב היה אמה על אמה בלבה שלש אמות, ויכול הכהן הגדול להגיע ממקומו לכל ארבע

הקרנות, ועל פלו - על שלש הקרנות הרחוקות ממנו היה נותן מלמטה למעלה, כיון שלדעת רבי אליעזר הוא עומד במקומו ומושיט ידו לקרן הרחוקה ממנו, וכול הוא להזות מלמטה למעלה באפו שיהיו ראשי אצבעותיו כל הזמן כלפי מטה, ולא יתלכלכו בגדיו, חוץ מקרן זו שהיתה לפניו, שעליה היה נותן מלמעלה למטה, כיון שאם נזה מלמטה למעלה בהכרח ירים אצבעותיו כלפי מעלה, ויתלכלכו בגדיו.

משנה ו: הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים, ושירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומי. אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון, ונקברין לגננין לזבל, ומועלין בהן:

לאחר שהזה על ארבע הקרנות של מזבח הזהב, המשיך והזה על טהרו של מזבח - על המקום המגלה שבראש מזבח הזהב, שהיה מפנה את הגחלים אילך ואילך ומזה על הזהב המגלה שבו שבע פעמים, ושירי הדם - מה שנשאר במזרק באצבעו שבע פעמים, ושירי הדם - מה שנשאר במזרק מדם זה של הפר והשעיר היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. מוסיפה המשנה בדרך אגב ואומרת, ושירי הדם של חטאות שדמם נתן על מזבח החיצון, היה שופך על יסוד דרומי של המזבח. אלו ואלו - שירי דם חטאות הנתנות על מזבח החיצון, ושירי דם זה של הפר והשעיר הנתן על מזבח הזהב, ששיריהן נשפכים על היסוד של המזבח החיצון, מתערבין באמה - היו הדמים מתערבים באמת המים העוברת בעזרה, ויוצאין משם לנחל קדרון הזורם ליד ירושלים, ונקברין לגננין - לבעלי גנות, לזבל - להשתמש בהם כזבל לגנותיהם, ומועלין בהן - ועוברים בכף על אסור מעילה, כיון שאסור להנות מהם בלי לשלם דמים להקדש.

משנה ז: כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר, אם הקדים מעשה לחברו, לא עשה כלום. הקדים דם השעיר לדם הפר, וחזר ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר. ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם, יביא דם אחר ויחזר ויזה בתחלה בפנים. וכן בהיכל, וכן במזבח הזהב, שכלן כפרה בפני עצמן. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, במקום שפסק, משם הוא מתחיל:

כל מעשה יום הכפורים - כל העבודות המיוחדות ליום הכפורים, שנעשות בבגדי לבן, האמור על הסדר במשניות

לעיל, אם הקדים מעשה לחברו, ולא עשאו כסדר האמור, לא עשה כלום, וצריך לחזר ולעשותו כסדר, אך אינו צריך לחזר לתחלת כל העבודות, אלא רק לעבודות שנעשו שלא כסדר, ולכן, אם הקדים את הזאת דם השעיר להזאת דם הפר, אינו צריך לחזר ולהזות מדם הפר, שהרי דם הפר נתן כראוי, אלא יחזור ויזה מדם השעיר, שהוא לאחר דם הפר, שכבר נתן מתחלה כדיו (ומדבר על הזאת הדם שבהיכל, אבל בהזיה שבקדש הקדשים אם הקדים את הזאת השעיר להזאת הפר, נמצא ששחט את השעיר קדם שהזה את דם הפר, ובאפו כזה השחיטה פסולה, וצריך לחזר ולשחט שעיר אחר, ולהזות מדמו בקדש הקדשים). ואם עד שלא גמר את נתינת המתנות [-הזאת הדם] שבפנים - בקדש הקדשים, נשפך הדם של הפר או השעיר, ואינו יכול לסיים את ההזיה של הדם בהיכל על הפרכת ועל מזבח הזהב, יביא דם אחר - ישחט קרבן אחר ממין שנשפך דמו, פר או שעיר, ויחזור ויזה בתחלה - מתחלת מנגן ההזיות בפנים, ואף אם הזה כבר שש הזיות, צריך להתחיל מהראשונה. וכן בהיכל - אם נשפך הדם לאחר סיום ההזיות שבקדש הקדשים, וקדם שסיים את ההזיות שבהיכל כנגד הפרכת, שוחט קרבן נוסף ומזה את דמו כנגד הפרכת, ואינו צריך לחזר ולהזות בקדש הקדשים, וכן במזבח הזהב - אם נשפך הדם קדם סיום ההזיות עליו, שוחט קרבן נוסף ומזה על מזבח הזהב, ואינו צריך לחזר ולהזות בקדש הקדשים ועל הפרכת, ונטעם שאינו צריך לחזר ולהזות בקדש הקדשים ועל הפרכת, ונטעם שאינו צריך לחזר ולהזות במקומות שכבר סיים את הזיותו, לפי שכלן כפרה בפני עצמן - כל אחת מההזיות, בקדש הקדשים, על הפרכת, ועל מזבח הזהב, היא כפרה בפני עצמה, ואינה שייכת להזיות הסודמות, אך צריך הוא להתחיל מתחלת ההזיות של אותו המקום, אף אם כבר התחיל את ההזיות קדם שנשפך הדם. רבי אלעזר ורבי שמעון חולקים ואומרים, אינו צריך לחזר לתחלת מנגן ההזיות, אלא ממקום שפסק - מאותה הזיה שהפסיק בה, לקמשל אם נשפך הדם לאחר שהזה שלש או ארבע הזיות, משם הוא מתחיל, ואינו חוזר לראש המנגן.

פרק ו

משנה א: שני שעירי יום הכפורים, מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובליקחתן באחד. ואף על פי שאינן שוין, כשרין. לקח אחד היום ואחד למחר, כשרין. מת אחד מהן, אם עד שלא הגריל מת, יקח זוג לשני. ואם משהגריל מת,

יביא זוג אחר ויגדיל עליהם בתחלה, ויאמר, אם של שם מת, זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו. ואם של עזאזל מת, זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו. והשני ירעה עד שיסתאב, וימכר ויפלו דמיו לנדבה, שאין חטאת צבור מתה. רבי יהודה אומר, תמות. ועוד אומר רבי יהודה, נשפך הדם, ימות המשתלח. מת המשתלח, ישפך הדם:

משנתנו מבארת את דין שעירי יום הכפורים שנגרף עליהם הגורל, אחד לה' ואחד לעזאזל: **שני שעירי יום הכפורים, מצותו שיהיו שניהן שוין** - דומים זה לזה ב**מראה** - שיהיו שניהם לבנים או שניהם שחורים, ו**בקומה** - בגבהו, ו**בדמים** - במחיר שנתן עבורם, ו**בלקירתו כאחד** - שיקנו את שניהם בבת אחת. ואמנם דין זה הוא רק לכתחלה, אך בדיעבד, אף על פי שאינן שוין, כשריו. וכן בדיעבד אם לקח [קנה] אחד היום ואחד למחר, כשריו. אם מת אחד מהן - מהשעירים, אם עד שלא הגדיל - קדם שהפיל גורלות, מת אותו אחד, קח שעיר אחר שיהיה זוג לשני. ואם משגהגדיל מת אחד מהם, יביא זוג אחר ויגדיל עליהם בתחלה - כמו שהגדיל בפעם הראשונה, ויאמר את אחד הנסחאות שיובאו להלו, לפי המקרה שארע, כלומר, אם השעיר של שם הוא שמת, יאמר כך, זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו - תחת השעיר שמת, ואם השעיר של עזאזל מת, יאמר כך, זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו. והשעיר השני של ההגדלה השנייה, שאינו נגרף, ירעה בשדה עד שיסתאב - שפיל בו מום ויפסל להקרבה, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה - וישתמשו בכסף שקבלו תמורתו להקרבת קרבנות נדבה. והטעם שירעה עד שיסתאב, ואין מכניסים אותו לבית סגור ומונעים ממנו מזון עד שימות, כדרך שעושים לחטאת חיד שצאו בה צרף [כגון שאבדה, והתכפר בעליה בחטאת אחרת, ואחר כך נמצאה], לפי שאין חטאת צבור מתה. רבי יהודה אומר, אף זו, הגם שהיא חטאת ציבור, מכל מקום תמות. ועוד אומר רבי יהודה, אם נשפך הדם של השעיר שנפל עליו הגורל לה' קדם סיום ההגדלות, ויש צרף להגדיל מחדש על שני שעירים נוספים, ימות גם השעיר המשתלח, ויביא זוג אחר ויגדיל עליהם לה' ולעזאזל. וכן אם מת השעיר המשתלח, ישפך הדם של השעיר שנפל עליו הגורל לה', ויגדיל מחדש על שני שעירים אחרים.

משנה ב: בא לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה. וכך היה אומר, אָנָּה הַשֵּׁם, עוֹו פִּשְׁעוֹ חֲטָאוֹ לְפָנֶיךָ עֲמִיד בַּיִת יִשְׂרָאֵל. אָנָּה בָּשָׂם, כִּפָּר נָא לַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעֵים וּלְחַטָּאִים,

שעו ופשעו ושהטאו לפניך עמך בית ישראל, כפתוב בתורת משה עבדך לאמר, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. והכהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים שם המפרש שהוא יוצא מפי כהן גדול, היו בורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם, ואומרים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

לאחר ששחט את השעיר שניצא עליו הגורל לה' [והזה את דמו בקדש הקדשים ובהיכל ועל מזבח הזהב], בא לו הכהן הגדול אצל שעיר המשתלח, וסומך שתי ידיו עליו, ומתודה. וכך היה אומר, אָנָּה הַשֵּׁם, עוֹו פִּשְׁעוֹ חֲטָאוֹ לְפָנֶיךָ עֲמִיד בַּיִת יִשְׂרָאֵל. אָנָּה בָּשָׂם, כִּפָּר נָא לַעֲוֹנוֹת וּלְפִשְׁעֵים וּלְחַטָּאִים, שְׁעוֹו וּפְשָׁעוֹ וּשְׁחָטָאוֹ לְפָנֶיךָ עֲמִיד בַּיִת יִשְׂרָאֵל, כִּפָּתוֹב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ לֵאמֹר, 'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ.' והכהנים והעם העומדים בעזרה [בודויים הקודמים לא היו העם בעזרה, אלא רק הכהנים, שעל עוונותיהם הנה מתודה. אך עתה, בודוי על השעיר, שהוא ודוי על עוונות כל ישראל, היו גם העם בעזרה], כשהיו שומעים את השם המפרש שהוא יוצא מפי כהן גדול, היו בורעים ומשתחווים ונופלים על פניהם, ואומרים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

משנה ג: מסרו למי שהיה מוליכו. הכל כשרין להוליכו, אלא שעשו הכהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו. אומר רבי יוסי, מעשה והוליכו ערסלא, וישראל היה: לאחר שהתנדד הכהן הגדול על השעיר המשתלח, מסרו למי שהיה מוליכו לעזאזל. והכל כשרין להוליכו, כהנים לויים וישראלים, אלא שאף על פי כן עשו הכהנים גדולים קבע - מנהג קבוע, ולא היו מניחין את ישראל להוליכו, אלא היו שולחים אותו רק על ידי כהנים. אומר רבי יוסי, מעשה והוליכו אדם בשם ערסלא, וישראל היה.

משנה ד: וכבש עשו לו מפני הבבליים, שהיו מתלשים בשערו, ואומרים לו, טל וצא, טל וצא. מיקרי ירושלים היו מלוין אותו עד סבה הראשונה. עשר סבות מירושלים ועד צוק, תשעים רים, שבעה ומחצה לכל מיל:

וכבש - מין מעלה משופעת שהיה מהלך על גבה מן העזרה ועד מחוץ לעיר עשו לו, לאותו שמולך את השעיר המשתלח, מפני הבבליים [בגמרא מבאר שהיו אלו אנשי אלכסנדריה, והיו מכנים אותם 'בבליים'] שהיו מתלשים

בשערו של המוליד את השעיר, ואמרים לו, 'טל וצא, טל וצא', כלומר, הִזְדַּרְזוּ לְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר, וְאַל תִּשְׁתַּחֲוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵינוּ עֲלֵינוּ, וְעַל יְדֵי הַכֶּבֶשׂ שֶׁעָשׂוּ לוֹ, לֹא יִכְלוּ אוֹתָם אֲנָשִׁים לְהַגִּיעַ אֵלָיו. **מִיִּקְרִי - מִחֲשׁוֹבֵי אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם הָיוּ מְלוּוִן אוֹתוֹ -** אֵת הָאָדָם הַמְּשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר **עַד סִפָּה הָרֵאשׁוֹנָה, וְעֵשֶׂר סִבּוֹת** הָיוּ עוֹשִׂים **מִירוּשָׁלַיִם וְעַד הַצּוֹק** שֶׁמִּמֶּנּוּ מְשַׁלְּךְ הַשְּׁעִיר, שֶׁזֶּהוּ מִחֶלֶד **תְּשַׁעִים רִיס, שְׁבַעַה וּמֵחָצָה לְכָל מִיל,** כלומר, כֹּל 'מִיל' הוּא שְׁבַעַה וְחֲצִי רִיס, וְכִינּוּ שֶׁהָיוּ מִירוּשָׁלַיִם וְעַד הַצּוֹק שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי מִיל, נִמְצָא שֶׁהֵם תְּשַׁעִים רִיס, וְהָיוּ שֵׁם עֶשְׂרֵי סִבּוֹת לְצַרְף הַמְּשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר, וּבֵין סִפָּה לְסִפָּה שְׁעוֹר מִיל, שֶׁהוּא אֲלָפִים אֶמָּה, תְּחוּם שְׁבַת, וְהָיוּ אֲנָשֵׁי הַסִּפָּה יְכוֹלִים לְלוֹתוֹ עַד הַסִּפָּה הַקְּרוֹבָה, וּמִסִּפָּה אַחֲרוֹנָה וְעַד הַצּוֹק הָיוּ שְׁנֵי מִילִין, וְלָשֵׁם לֹא הָיוּ מְלוּוִים אוֹתוֹ.

משנה ה: על כל סכה וסכה אמרים לו, הרי מזון והרי מים. ומלווין אותו מסכה לסכה, חוץ מאחרונה שבהן, שאינו מוגיע עמו לצוק, אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו:

עַל כָּל - בְּכָל סִפָּה וְסִפָּה שֶׁהָיָה הַמְּשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר נִכְנָס אֵלֶיהָ, הָיוּ **אֹמְרִים לוֹ** הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם, **הָרִי מְזוּן וְהָרִי מִים,** וְאֵף שִׂיּוֹם הַכַּפּוּרִים הַיּוֹם, אָמְרוּ לוֹ כֵּן כְּדִי לִישֹׁב אֶת דַּעְתּוֹ, שֶׁמִּי שִׁיכּוֹל לֵאכּוֹל אוֹ לִשְׁתּוֹת אֵינּוּ רָעֵב וְצָמָא כָּל כָּד, אֲבָל מֵעוֹלָם לֹא אֵרַע שֶׁאֵכּוֹן הָיָה זָקוּק לֵאכּוֹל וְלִשְׁתּוֹת, וְהָיוּ אֲנָשֵׁי הַסִּפָּה **מְלוּוִין אוֹתוֹ מִסִּפָּה לְסִפָּה,** וְכִמּוֹ שֶׁהִתְבָּאָר שֶׁבֵּין סִפָּה לְסִפָּה הָיוּ אֲלָפִים אֶמָּה בְּלֶבֶד, **חוּץ מֵאֲנָשֵׁי הַסִּפָּה הָאֲחֲרוֹנָה שְׁבַהּ,** שֶׁהֵיוּשֵׁב בְּסִפָּה הָאֲחֲרוֹנָה **אֵינּוּ מֹגִיעַ עִמּוֹ לְצוֹק,** שֶׁהָרִי זֶהוּ מְרַחֵק שֶׁל אַרְבַּעַת אֲלָפִים אֶמָּה, **אֲלָא מְלוּוָה אוֹתוֹ עַד מִחְצִית הַדֶּרֶךְ,** שְׁעוֹר אֲלָפִים אֶמָּה, **וְעוֹמֵד מְרַחוֹק וְרוֹאֶה אֶת מַעֲשָׂיו** שֶׁל הַמְּשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר.

משנה ו: מה היה עושה, חולק לשון של והורית, חציו קשר בפלע וחציו קשר בין שתי קרניו, ודחפו לאחוריו, והוא מתגלגל ויודר, ולא היה מוגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים. בא וישב לו תחת סכה אחרונה עד שתחשך. ומאימתי מטמא בגדים, משיצא חוץ לחומת ירושלים. רבי שמעון אומר, משעת דחיתו לצוק:

משנתנו מתארת את צורת שלוח השעיר לעזאזל. מה היה המשלח עושה, היה חולק לשון של זהורית - חותך לשנים חתיכת צמר צבועה באדום, חציו קשר בפלע שבראש הצוק, וחציו קשר בין שתי קרניו של השעיר המשלח, והיתה

מלבינה לאות שהתכפרו עוונותיהם של ישראל ולא היה קושר את פלה בפלע, שמה תלבוין קדם שידחף את השעיר, ויחשב שכבר הסתיימה הכפרה וימנע מלדחפו. ולא היה קושר את פלה בין קרניו של השעיר, שמה מתוך הדחיפה לא יראה את הצמר מלבינו, ויהיו ישראל עצובים. אלא היה קושר חציה בפלע וחציה בין קרניו, וגם אם תלבינו עתה קדם הדחיפה, הואיל והוא עסוק בשעיר, לא ימנע מלדחפו. והשעיר עומד ופניו כלפי האיש המשלח, ודחפו לשעיר לאחוריו, והוא [-השעיר] מתגלגל ויודר במורד ההר, ולא היה מוגיע לחצי ההר עד שנעשה פלו אברים אברים. בא המשלח וישב לו תחת סכה אחרונה עד שתחשך - עד מוצאי יום הכפורים. ואף שהמרחק בין הצוק לבין הסכה האחרונה גדול מתחום שבת, התירו לו לחזור לשם כיון שהיה מתירא להשאר במדבר לבדו כשמתחיל להחשיך. נאמר בפסוק 'והמשלח את השעיר לעזאזל וכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי כן יבוא אל המזבח'. המשנה מבררת עתה ממתי המשלח את השעיר מטמא את בגדיו: ומאימתי מטמא בגדים, משיצא חוץ לחומת ירושלים בדרכו לעזאזל, כיון שנאמר 'המשלח', וכבר התחיל שלוחו לכיון המדבר. רבי שמעון חולק ואומר, מטמא רק משעת דחיתו של השעיר לצוק, כיון שנאמר 'המשלח את השעיר לעזאזל', ללמד שרק משעת דחיתו לצוק מטמא בגדים.

משנה ז: בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין. קרעו והוציא את אמוריהן, נתנו במגיס, והקטירן על גבי המזבח. קרעו במקלעות, והוציאו לבית השרפה. ומאימתי מטמאין בגדים, משיצאו חוץ לחומת העזרה. רבי שמעון אומר, משיצאת האור ברבן:

לאחר שמסר הכהן הגדול את השעיר המשלח למי שהיה משלחו, בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין - העתידים להשרף, קרעו, והוציא את אמוריהן - האיברים הפנימיים המקטרים על גבי המזבח, נתנו במגיס - בקערה של כלי שרת, והקטירן - כדי להקטירן לאחר זמן על גבי המזבח. ואת גוף הפר והשעיר קרעו במקלעות - עשה את בשרו כמין קליעה, והוציאו לבית השרפה, להשרף חוץ לבית המקדש. נאמר בפסוק 'והשורף אותם וכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים', מבררת המשנה, ומאימתי השורפים את הפר והשעיר מטמאין בגדים, משיצאו חוץ לחומת העזרה, בדרכם לשרפת הפר והשעיר. רבי שמעון אומר, משיצאת האור ברבן - משעה שנתפסה האש ברב הבהמות.

המקדש בפני עצמו, ועל ישראל בפני עצמן, (ועל ירושלים בפני עצמה), ועל הכהנים בפני עצמן, ועל שאר התפלה:

בא לו כהן גדול לקרות קריאת התורה של עניני היום, אם רצה לקרות בבגדי בוץ המיוחדים לעבודות יום הכפורים, קורא, ואף שקריאת התורה אינה חלק מעבודות היום, מתר לו להנות מבגדים אלו כל זמן שהוא בבית המקדש. ואם לא - אם אינו רוצה לקרא בבגדי בוץ, קורא באצטלית [-בגד ארז] לבן משלו, כיון שאין זו עבודה, וכמו שהתבאר. חזן הכנסת - שמש בית הכנסת נוטל ספר תורה ממקומו, ונותנו לראש הכנסת - ראש בית הכנסת, שעל פיו נקבעים כל צרכי בית הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן של הכהן הגדול, והסגן נותנו לכהן גדול, ועושים כן כדי להגדיל כבודו של הכהן הגדול, שכל אלו טורחים עבירו, וכהן גדול עומד ומקבל את ספר התורה, וקורא כשהוא עומד, וקורא בפרכת אחרי מות, שם מובא כל סדר מעשה יום הכפורים, ופרכת 'אף בעשור' שבפרכת אמר, כיון שהן קרובות זו לזו, ויכול לגלל בקלות מזה לזו בזמן שהמתרגמן מתרגם את הפסוק האחרון, אף הפרכת הבאה שהוא קורא רחוקה מדי, ולכן גולל את ספר התורה ומניחו בחיקו, וכדי שלא יסברו שספר התורה שבגדו חסר, ומחמת כן הוא קורא בעל פה, ואמר תחלה לשומעים, 'יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן', ואת פרכת 'בעשור' לחדש השביעי שבחמש הפקודים [-בחמש במדבר], קורא על פה. ומברך עליה - על קריאת התורה שמונה ברכות, על התורה - ברכות התורה לפני הקריאה ואחריה, כמו כל מי שקורא בתורה, ושתי הברכות הללו נמנות כאן בברכה אחת. ועל העבודה - ברפת 'רצה'. ועל ההודאה - ברפת 'מודים'. ועל מחילת העון - ברפת 'סלח לנו'. ועל המקדש בפני עצמו - מתפלל שתשרה עליו השכינה. ועל ישראל בפני עצמן, שיצליח הקדוש ברוך הוא לכלל ישראל, ותנשא מלכותם. ועל הכהנים בפני עצמן, שיתברכו ויתקבלו קרבנותיהם בראון. ועל שאר התפלה, שיושיע הקדוש ברוך הוא לכל יהודי מצרותיו, וחותם ב'רוח אמתה ה' שומע תפלה'.

משנה ב: הרואה כהן גדול כשהוא קורא, אינו רואה פר ושעיר הנשרפים. והרואה פר ושעיר הנשרפים, אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא. ולא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהן שוה כאחת: אדם הרואה את הכהן הגדול כשהוא קורא קריאת התורה, כמבאר במשנה הקודמת, אינו רואה פר ושעיר הנשרפים

משנה ה: אמרו לו לכהן גדול, הגיע שעיר למדבר. ומנין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר, דרכיות היו עושין, ומניפין בסודרין, ויודעין שהגיע שעיר למדבר. אמר רבי יהודה, והלא סימן גדול היה להם, מירושלים ועד בית חדרו שלשה מילין. הולכין מיל, וחוזרין מיל, ושוהין כדי מיל, ויודעין שהגיע שעיר למדבר. רבי ישמעאל אומר, והלא סימן אחר היה להם, לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל, וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין, שנאמר אם יהיו הטאים בשנים כשלה ילבינו:

אמרו לו לכהן גדול שהגיע השעיר המשתלח למדבר, כדי שיוכל להמשיך בעבודות היום, אף לפני שממשיכה המשנה בתאור מעשי הכהן הגדול, שואלת המשנה, ומנין היו יודעין שהגיע שעיר למדבר. ומשיכה, דרכיות - אבנים גדולות היו עושין בדרך שמבית המקדש ועד לצוק, והיו בני אדם עומדים עליהם, ומניפין בסודרין כדי להודיע שהגיע השעיר למדבר, וכך היו יודעין שהגיע השעיר למדבר. אמר רבי יהודה, והלא סימן גדול היה להם, מירושלים ועד בית חדרו - ועד תחלת המדבר, היה מהלך שלשה מילין. ולמדנו לעיל שחשובי ירושלים היו מלוים אותו מהלך מיל אחד, ואם כן היו הולכין מיל, וחוזרין מיל, ושוהין כדי מיל, וכך היו יודעין שהגיע שעיר למדבר, וסובר רבי יהודה שאין צורך שנגיע השעיר לצוק כדי להמשיך בעבודת היום, אלא די בכך שהגיע לתחלת המדבר. רבי ישמעאל אומר, והלא סימן אחר היה להם, לשון של זהורית - חתיכת צמר צבועה באדום היה קשור על פתחו של היכל, וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין, שנאמר, אם יהיו הטאים בשנים כשלה ילבינו, וכשראוהו מלבין ידעו שהגיע השעיר למדבר.

פרק ז

משנה א: בא לו כהן גדול לקרות. אם רצה לקרות בבגדי בוץ, קורא. ואם לא, קורא באצטלית לבן משלו. חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל, וקורא עומד, וקורא אחרי מות ואף בעשור. וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר, יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, ובעשור שבחמש הפקודים קורא על פה, ומברך עליה שמונה ברכות, על התורה, ועל העבודה, ועל ההודאה, ועל מחילת העון, ועל

מחוץ למקדש, והרואה פר ושעיר הנשרפים, אינו רואה את הפה הגדול כשהוא קורא. ומבארת המשנה, ולא מפני שאינו רשאי לראות את שניהם, אלא פניו שהיתה דרך רחוקה ביניהם, ומלאכת שניהן שזה כאחת, שבאותו זמן ממש נשרפים הפר והשעיר מחוץ למקדש, והפה הגדול קורא בתורה בבית המקדש. ומשנתנו באה לחדש שמתר לאדם להניח ראית מצוה אחת, וללכת ולראות מצוה אחרת, ואין בזה משום 'אין מעבירים על המצוות', פניו שאינו מקים בעצמו שום מצוה, אלא רק עומד ורואה.

משנה ג: אם בבגדי בויז קורא, קדש ידיו ורגליו, פשט ירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ויצא ועשה את אילו ואת איל העם, ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבין עם תמיד של בין הערבים:

כפי שהתבאר לעיל (משנה א), יכול הפה הגדול לקרא בתורה כשהוא לבוש בבגדי עצמו, וכמו כן רשאי הוא לקרא בבגדי הבוץ המיוחדים לעבודת יום הכפורים, ולעיל למדנו שלפני הפשטות בגדים ואחר לבישת בגדים טעון הפה הגדול קדוש ידים ורגלים. אומרת המשנה, אם בבגדי בויז קורא, לאחר סיום הקריאה קדש ידיו ורגליו, פשט את בגדי הבוץ, ירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ויצא ועשה - הקריב את אילו, ואת איל העם, כמו שניאמר ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם, ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה הבאים לקרבן מוסף, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, שבעת הכבשים בני שנה, יחד עם תמיד של שחר היו קרבין, וכן פר העולה היה קרב עם תמיד של שחר. ושעיר הנעשה בחוץ (היו קרבין) היה קרב יחד עם תמיד של בין הערבים.

משנה ד: קדש ידיו ורגליו, ופשט ירד וטבל ועלה ונסתפג. הביאו לו בגדי לבן, ולבש, וקדש ידיו ורגליו. נכנס להוציא את הפה ואת המחיתה. קדש ידיו ורגליו, ופשט ירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להקטיר קטרת של בין הערבים ולהטיב את הגרות, וקדש ידיו ורגליו, ופשט. הביאו לו בגדי עצמו, ולבש. ומלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן המקדש:

כפי שלמדנו בפרקים הקודמים מכניס הפה הגדול לקדש הקדשים את הפה של הקטרת ואת המחיתה המלאה גחלים, ומקטיר שם את הקטרת. עתה עליו להכנס במיוחד כדי להוציאם משם: לאחר סיום עבודות אלו קדש הפה הגדול ידיו ורגליו, ופשט בגדי זהב, וירד וטבל, ועלה ונסתפג. הביאו לו בגדי לבן, המליעדים לעבודות המיוחדות ליום הכפורים, ולבש, וקדש ידיו ורגליו. נכנס לקדש הקדשים כדי להוציא את הפה ואת המחיתה. לאחר שיצא משם, קדש ידיו ורגליו, ופשט את בגדי הלבן, וירד וטבל, ועלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להיכל לעבודות שנעשות בכל יום במקדש, להקטיר על גבי מזבח הזהב את הקטרת של בין הערבים, ולהטיב את הגרות, ולהדליקם. וקדש ידיו ורגליו, ופשט את בגדי הזהב, ובזה סים את כל עבודות היום. עתה הביאו לו את בגדי החל של עצמו, ולבש. ומלוין אותו ושראל עד ביתו. ויום טוב היה עושה הפה הגדול לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן המקדש.

משנה ה: פהו גדול משמש בשמנה כלים. וההריז בארבעה, בכתנת ומכנסים ומצנפת ואבנט. מוסיף עליו פהו גדול, חשן ואפוד ומעיל וציץ. באלו נשאלין באורים ותמים. ואין נשאלין אלא למלך ולבית דין ולמי שהצבור צריך בו: אגב כך שהזכרו עד עתה עניני בגדי הפה הגדול, מפרטת המשנה מה הם בגדי הפה הגדול ובמה הם שונים מבגדי פהו הדיוט: פהו גדול משמש בשמנה כלים [-בגדים], והפהו הדיוט [-הפשוט] משמש בארבעה בגדים, והם בגדי פשתן לבנים, בכתנת, ומכנסים, ומצנפת ואבנט, והאבנט רקום גם בצמר. מוסיף עליו פהו גדול ארבעה בגדים נוספים, חשן, הנמצא על לבו, ואפוד, כמין סנר הלבוש מאחוריו, וחוגרו מלפניו כנגד לבו, ומעיל תכלת, ובו פעמונים ורמונים, וציץ, הקשור על מצחו. באלו - בזמן שהפה הגדול לבוש בשמנה בגדים אלו נשאלין באורים ותמים, וכך נשאלים, הפה הגדול עומד ופניו לארון הברית, ומאחוריו עומד השואל, ושואל בקול נמוך 'האם אעשה דבר פלוני או לא אעשה'. ורוח הקדש לובשת את הפה, ומביט בחשן, ורואה אותיות בולטות בחשן כנגד פניו עשה כד' או 'לא תעשה כד', ורוח הקדש היתה מודיעה לפהו איך יצטרף את האותיות הבולטות זו עם זו, עד שיקבין את משמעות הדברים. ואין נשאלין אלא למלך, וכן לבית דין, וכן למי שהצבור צריך בו.

משנה א: יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. והמלך והכלה ירחצו את פניהם, והתיה תנעל את הסנדל, דברי רבי אליעזר, וחכמים אוסרין:

פרק זה עוסק באסורי ודיני יום הכפורים הנוגעים לכל אדם, ולא לעבודות בית המקדש. **יום הכפורים**, מכניסנו ועד צאתו, **אסור באכילה ובשתיה**, ויש בהם חיוב כרת, וכן אסור ברחיצה, ובסיכה, ובנעילת הסנדל, ובתשמיש המטה, ובדברים אלו אין חיוב כרת. והמלך, והכלה תוך שלשים יום לנשואיה, ירחצו את פניהם, כיון שהמלך צריך להראות נאמה, שנאמר 'מלך ביפו תחזינה עיניך', והכלה צריכה להתנאות כדי להתחבב על בעלה ולמצא חן בעיניו. והתיה - יולדת, תנעול את הסנדל, דברי רבי אליעזר, וחכמים אוסרין.

האסורים נלמדים מלשון 'ענוי' האמור בפרשה, אינו חיב אלא חטאת אחת. אכל ועשה מלאכה, חיב שתי חטאות, שחרי אלו שני אסורים שונים. מי שאכל ביום הכפורים אכליו שאינו ראוי לאכילה, כגון עשבים מרים וכדומה, וכן אם שטה משקין שאינו ראוי לשתיה, וכן אם שטה ציר או מריס - רטב או מהל של דגים, פטור מכרת.

משנה ד: התינוקות, אין מעניין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתיים, בשביל שיהיו רגילין במצות:

התינוקות - ילדים קטנים, אין מעניין אותן ביום הכפורים [ויש אומרים שאסור להרגיל אותם לצום בעודם קטנים, כיון שיש בקד סכנה], אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתיים - שנה או שנתיים לפני שהם מתחייבים במצות, בשביל שיהיו רגילין במצות.

משנה ה: עברה שהריחה, מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותו על פי בקיאי. ואם אין שם בקיאי, מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די:

עברה - אשה מעברת שהריחה מאכל ביום הכפורים והתאוותה לאוכלו, וסכנה היא לה ולעברה, מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה, מאכילין אותו על פי רופאים בקיאי שאומרים אם הוא צריך לאכול. ואם אין שם בקיאי, מאכילין אותו על פי החולה עצמו, עד שיאמר די.

משנה ו: מי שאחזו בלמוס, מאכילין אותו אפלו דברים טמאים, עד שיאורו עיניו. מי שנשכו כלב שוטה, אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, ורבי מתניא בן חרש מתיר. ועוד אמר רבי מתניא בן חרש, החושש בגרונו, מטילין לו סם בתוך פיו בשבת, מפני שהוא ספק נפשות, וכל ספק נפשות דוחה את השבת:

מי שאחזו בלמוס - חלי פתאמי הבא מחמת רעבון, והסימן לכך הוא שראיתו נחלשת פתאם, ויש בו סכנת נפשות, מאכילין אותו אפלו דברים טמאים, עד שיאורו עיניו. מי שנשכו כלב שוטה, והוא מסכן למות, אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו - מותרת הכבד של הכלב השוטה, ואף שהרופאים נוהגים ברפואה זו, כיון שאין זו רפואה בדוקה, אין מתירים מחמתה אכילת אסור. ורבי מתניא בן חרש מתיר, כיון שהוא סובר שאז רפואה בדוקה, ובמקום פיקוח נפש מותר לאכול בשר טמא. ועוד אמר רבי מתניא בן חרש, החושש [החש כפא] בגרונו, שמתחילים החניכים להתאכל

משנה ב: האוכל ככותבת הנפה, כמוה ובגרעינתה, והשותה מלא לגמיו, חיב. כל האכלין מצטרפין לככותבת. כל המשקין מצטרפין למלא לגמיו. האוכל ושותה, אין מצטרפין:

משנתנו מבארת את שעור האכילה והשתיה ביום הכפורים, שחייבים עליו כרת. האוכל מאכל כל שהוא, שגדלו הוא ככותבת הגשה - כתר גדול, כמוה ובגרעינתה - כשעור התמר עם הגרעין שבו, וכן השותה משקה כל שהוא בשעור מלא לגמיו - שאם יחזיק את המשקה באחד מלחיו, יראה בולט, חיב כרת. וכל האכלין - אף אם אכל כמה מיני מאכלים, מצטרפין לשעור ככותבת, לחיבו כרת, וכן כל מיני המשקין מצטרפין למלא לגמיו. אבל האוכל פחות מככותבת ושותה פחות ממלא לגמיו, אין האכילה והשתיה מצטרפים יחד לחיבו כרת.

משנה ג: אכל ושתה בהעלם אחת, אינו חיב אלא חטאת אחת. אבל ועשה מלאכה, חיב שתי חטאות. אבל אכלין שאינו ראוי לאכילה, ושתה משקין שאינו ראוי לשתיה, ושתה ציר או מריס, פטור:

כפי שהתבאר לעיל, יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה, משנתנו מבארת שפיון ששניהם נלמדים ממקום אחד, נחשבים הם כעברה אחת: אדם ששגג ואכל ושתה ביום הכפורים בהעלם אחד - שנעלם ממנו האסור בפעם אחת, שלא ידע שהדבר אסור, או שלא ידע שהיום יום הכפורים, ולא נודעה לו טעותו בין האכילה לשתיה, כיון ששני

וּלְהִרְקֵב, וַיֵּשׁ חֲשֵׁשׁ שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט הַמַּחֲלָה בְּגֵרוֹנוֹ [יֵשׁ הַגּוֹרְסִים 'הַחֹשֶׁשׁ בְּשִׁנְיֹוֹ], **מִטִּילִין לוֹ סֵם** - תְּרוּפָה בְּתוֹךְ פִּיּוֹ בַשַּׁבָּת, אֲפֵלוּ אִם לְצַרְךָ כָּד צְרִיכִים לְבַשֵּׁל וְכַדוּמָה וְלַעֲשׂוֹת מְלָאכוֹת הַאֲסוּרוֹת מִן הַתּוֹרָה, **מִפְּנֵי שֶׁהוּא סֶפֶק נִפְשׁוֹת, וְכָל סֶפֶק נִפְשׁוֹת דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת.**

משנה זו: מי שנפלה עליו מפלת, ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נכרי ספק ישראל, מפקחין עליו את הגל. מצאוהו חי, מפקחין עליו. ואם מת, יניחוהו:

מי שנפלה עליו מפלת בשבת, ספק הוא שם ספק אינו שם - אפילו שאין דוע בבירור שיש שם אדם, ספק חי ספק מת - אפילו שאין דוע שנשאר בחיים, ספק נכרי ספק ישראל - אפילו שאין דוע שהוא יהודי, מפקחין עליו את הגל, כיון שספק נפשות דוחה את השבת. מצאוהו חי, ואפילו אם רואים שלא יוכל לחיות עוד זמן רב, אף על פי כן ממשיכים ומפקחין עליו את הגל עד שמוציאים אותו, ואם מצאוהו מת, יניחוהו כד עד מוצאי שבת, כיון שהמת אסור בטלטול.

משנה ה: הטאת ואשם ודאי מכפרין. מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. התשובה מכפרת על עברות קלות על עשה ועל לא תעשה. ועל החמורות היא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר:

משנתנו מבארת את דיני הכפרה השונים: קרבנות טאת, ואשם ודאי - אשם הבא על עבירה ברורה שעשה האדם [למעט מאשם תלווי, הבא על הספק], מכפרין על האדם, אם עשה תשובה, וכן מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. התשובה לבדה מכפרת על עברות קלות, והינו על עשה ועל לא תעשה. ועל העברות החמורות היא [התשובה] תולה, עד שיבוא יום הכפורים ויכפר.

משנה זו: האומר, אחטא ואשוב, אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. אחטא ויום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה, מכל הטאתיכם לפני ה' תטהרו, עברות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואומר מקנה ישראל ה', מה מקנה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל:

אדם האומר, אחטא ואשוב בתשובה, אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. האומר אחטא ויום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר. על עברות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו. את זו - חלוק זה, בין עברות שבין אדם לחברו לבין עברות שבין אדם למקום, דרש רבי אלעזר בן עזריה, נאמר בפסוק 'מכל הטאתיכם לפני ה' תטהרו', ומלשון 'לפני ה'' יש ללמד שרק עברות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. אבל עברות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חברו. אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין מחטאיכם, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם'. ואומר, 'מקנה ישראל ה'', מה - כשם שמקנה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.